

**د افغانستان اسلامي امارت
د حقوقو د تحصيل د ډول د قانون
طرحه**

قانون طرز تحصیل حقوق

فصل اول

احکام عمومی

۱.....	مبنی ماده اول:	۱
۱.....	اهداف ماده دوم:	۱
۲.....	اصطلاحات ماده سوم:	۲
۵.....	مرجع تطبیق ماده چهارم:	۵
۶.....	همکاری ماده پنجم:	۶

فصل دوم

تشکیل، وظایف و صلاحیت های ادارات حقوق

۶.....	ترکیب ماده هفتم:	۶
۷.....	تشکیل ماده هشتم:	۷
۸.....	وظایف ادارات حقوق ماده نهم:	۸
۹.....	صلاحیت رسیدگی به عرایض حقوقی ماده دهم:	۹
۹.....	ارائه عرایض ماده یازدهم:	۹
۱۰.....	محتویات عریضه حقوقی ماده دوازدهم:	۱۰
۱۱.....	مرجع تقدیم عریضه حقوقی ماده سیزدهم:	۱۱
۱۴.....	رسیدگی به مطالبات حقوقی ماده چهاردهم:	۱۴
۱۵.....	جلب معروض علیه ماده پانزدهم:	۱۵
۱۵.....	تفهیم عرض عارض ماده شانزدهم:	۱۵
۱۶.....	همکاری عارض ماده هفدهم:	۱۶
۱۶.....	اخذ ضمانت از معروض علیه ماده هجدهم:	۱۶
۱۶.....	مکلفیت پولیس ماده نوزدهم:	۱۶
۱۷.....	مکلفیت ضامن (کفیل) و معروض علیه ماده بیستم:	۱۷
۱۷.....	داین و مدیون مسافر و کوچی ماده بیست و یکم:	۱۷
۱۸.....	نمایندگی به حیث عارض و معروض ماده بیست و دوم:	۱۸
۱۸.....	محل سکونت ماده بیست و سوم:	۱۸
۱۹.....	دعوت به مصالحه ماده بیست و چهارم:	۱۹

فصل سوم

اجراءات اداره حقوق در برابر مطالبات حقوقی

- ۲۰..... مطالبه دين ماده بیست و پنجم:
۲۰..... تحصیل حقوق به اساس اسناد ماده بیست و ششم:
۲۲..... تحصیل دين به اقساط ماده بیست و هفتم:
۲۲..... تحصیل دين از حق الاجرت یا حساب بانکی ماده بیست و هشتم:

فصل چهارم

تخلیه و تسليمی ملکیت

- ۲۳..... تخلیه ملکیت مالک ماده بیست و نهم:
۲۴..... ابلاغ تخلیه ماده سی ام:
۲۴..... تخلیه محل تجارتي ماده سی و یکم:
۲۵..... تخلیه محل غیر تجارتي ماده سی و دوم:
۲۵..... اجاره گیرنده غایب ماده سی و سوم:
۲۶..... اجراءات در مورد اموال شخص غایب ماده سی و چهارم:
۲۸..... تعیین قيم ماده سی و پنجم:

فصل پنجم

تطبيق حکم قطعی و نهائی محکمه و تنفيذ اجباری

- ۲۸..... اخذ استحضاری ماده سی و ششم:
۲۹..... استحضاری نماینده اشخاص حکمی و اداره امارتی ماده سی و هفتم:
۲۹..... تطبيق حکم قطعی و نهائی محکمه و تنفيذ اجباری ماده سی و هشتم:
۳۰..... ایفای دين از طریق تنفيذ اجباری ماده سی و نهم:
۳۲..... احتیاج اولیه مدیون ماده چهل:
۳۲..... هیئت تطبيق حکم قطعی و نهایی محکمه ماده چهل و یکم:
۳۳..... وظایف هیئت تطبيق حکم قطعی و نهائی محکمه ماده چهل و دوم:
۳۴..... تخلف هیئت تطبيق ماده چهل و سوم:
۳۴..... شرایط ادوطلبی ماده چهل و چهارم:
۳۵..... تعیین قیمت سرپناه (مسکن) ماده چهل و پنجم:
۳۶..... حجر اموال غیر منقول مدیون ۳۶ ماده چهل و ششم:
۳۷..... حق تساوی داینین در برابر دارایی مدیون ماده چهل و هفتم:
۳۸..... ارائه معلومات از دارایی ماده چهل و هشتم:
۳۹..... مدیون مفلس ماده چهل و نهم:

- ۳۹..... اتخاذ تدابیر احتیاطی ماده پنجاهم:
- ۴۰..... نداشتن مال منقول و غیر منقول مدیون. ماده پنجا و یکم:
- ۴۰..... انتقال پول از حساب بانکی دیگر ماده پنجاه و دوم:
- ۴۱..... تعقیب عدلی متمرّد ماده پنجاه و سوم:
- ۴۱..... ابلاغ تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه به شخص ثالث ماده پنجاه و چهارم:

فصل ششم

ایجاد کمیته هماهنگی میان ادارات

- ۴۲..... ترکیب کمیته هماهنگی ماده پنجاه و پنجم:

فصل هفتم

شرایط استخدام کارکنان ادارات حقوق و امتیازات آنها

- ۴۳..... شرایط استخدام ماده پنجاه و ششم:
- ۴۴..... تدویر برنامه های ارتقاء ظرفیت حقوقی ماده پنجاه و هفتم:
- ۴۴..... سند فراغت برنامه های ارتقاء ظرفیت حقوقی ماده پنجا و هشتم:
- ۴۵..... حقوق و امتیازات استثنایی ماده پنجا و نهم:
- ۴۵..... ارائه گزارش و نشر آن ماده شصت:
- ۴۶..... تهیه دفاتر ماده شصت و یکم:
- ۴۶..... طرز العمل ها ماده شصت و دوم:
- ۴۶..... مهر و نشریه اداره حقوق ماده شصت و سوم:
- ۴۷..... انفاذ ماده شصت و چهارم:

د حقوقو د تحصیل د ډول قانون

لومړی فصل

عمومي حکمونه

مبني

لومړۍ ماده:

دغه قانون د عاليقدر امير المؤمنين حفظه الله د ۱۴۴۳/۸/۳ نېټې د (۱۴۰۸) گڼې فرمان له مخې او د اسلامي شريعت د حنفي فقهي د اصولو په اساس وضع شوی دی. (۱)

موخي

دوه يمه ماده:

د دې قانون موخي عبارت دي له:

- ۱- محکمو ته له وړاندې کولو مخکې د حقوقي قضيو د سندونو په لومړنۍ بررسۍ پورې د اړوندو چارو تنظيم.
- ۲- له قضايي رسيدگۍ مخکې د قضبي د لورو تر منځ د مصالحې د زمينې برابرول.
- ۳- د حقيقي او حکمي اشخاصو د مدني او

قانون طرز تحصیل حقوق

فصل اول

احکام عمومي

مبني

ماده اول:

اين قانون به اساس فرمان شماره (۱۴۰۸) مورخ ۱۴۴۴ / ۸ / ۳ مقام عاليقدر امير المؤمنين حفظه الله و اصول فقه حنفي شريعت اسلامي وضع گرديده است.

اهداف

ماده دوم:

اهداف اين قانون عبارت اند از:

- ۱- تنظيم امور مربوط به بررسۍ ابتدايي اسناد قضايای حقوقی قبل از ارائه به محاکم.
- ۲- فراهم نمودن زمينه مصالحه بين طرفين قضيه قبل از رسيدگي قضايي.
- ۳- تسريع روند تحصیل حقوق مدني و تجارتي

(۱) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۱/ ۱۰۵) :

«ط. مَطْلَبُ الْمُخْتَارِ أَنْ الْأَصْلَ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ أَقُولُ: وَصَرَّحَ فِي التَّخْرِيرِ بِأَنَّ الْمُخْتَارَ أَنْ الْأَصْلَ الْإِبَاحَةُ عِنْدَ الْجُمْهُورِ مِنَ الْحَنْفِيَّةِ وَالشَّافِعِيَّةِ اهـ وَتَبِعَهُ تَلْمِيذُهُ الْعَلَمَةُ قَاسِمٌ، وَجَرَى عَلَيْهِ فِي الْهَدَايَةِ مِنْ فَصْلِ الْحُدَادِ، وَفِي الْخَاتِيَةِ مِنْ أَوَائِلِ الْحَظَرِ وَالْإِبَاحَةِ. وَقَالَ فِي شَرْحِ التَّخْرِيرِ: وَهُوَ قَوْلٌ مُعْتَزَلَةٌ الْبَصْرَةِ وَكَثِيرٌ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ وَأَكْثَرُ الْحَنْفِيَّةِ لَا سِيَّمَا الْعِرَاقِيِّينَ.»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۱۶۷) :

«أَنَّ طَاعَةَ أَمْرِ السُّلْطَانِ بِمُبَاحٍ وَاجِبَةٌ»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۴۲۲) :

«أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ إِذَا وَافَقَ الشَّرْعَ» الدر المختار

«(قَوْلُهُ: أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ) أَي يَشْبَعُ وَلَا تَجُوزُ مُخَالَفَتُهُ... وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَنبَتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجِبَ اهـ»

«مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴) :

«المادة (۱۸۰۰) القَاضِي وَكَيْلٌ مِنَ قِبَلِ السُّلْطَانِ بِإِجْرَاءِ الْمُحَاكَمَةِ وَالْحُكْمِ.»

المادة (۱۸۰۱) الْقَضَاءُ يَتَّقَدُ وَيَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ أَوْ الْمَكَانِ وَإِسْتِثْنَاءُ بَعْضِ الْخُصُومَاتِ... وَالْحَاصِلُ أَنَّ الْقَاضِيَّ وَكَيْلَ عَنِ السُّلْطَانِ وَالْوَكِيلَ يَسْتَقْبِلُ التَّصَرُّفَ مِنَ مُوَكَّلِهِ فَإِذَا خَصَّصَ لَهُ تَخَصَّصَ وَإِذَا عَمَّمَ تَعَمَّمَ، وَالْقَضَاءُ يَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ وَالْمَكَانِ وَالْحَوَادِثِ وَالْأَشْخَاصِ. (تنقيح الحامدية ۶/۲)

- سوداگریزو حقوقو د تحصیل د چاروگرېندي کول.
- ۴- په حقوقي قضیو کې د محکمو د قطعي او وروستي حکم د تطبیق په وخت کې د حقوقو د ادارې او نورو اړوندو ادارو ترمنځ د همکارۍ تأمینول.
- ۵- په محکمو کې د حقوقي قضیو له تراکم څخه مخنیوی. (۲)
- اشخاص حقیقي و حکمی.
- ۴- تأمین همکارۍ میان ادارۀ حقوق و سایر ادارات ذیربط حین تطبیق حکم قطعی ونهائی محاکم در قضایای حقوقي.
- ۵- جلوگیری از تراکم قضایای حقوقي در محاکم .

اصطلاحگاني

درېمه ماده:

پدې قانون کې راتلونکې اصطلاحگاني لاندې مفاهيم افاده کوي:

۱- د حقوقو اداره: د سترې محکمې د حقوقو عمومي ریاست، ولایتي، ښاري نواحی او د ولسوالیو د حقوقو د څانگو څخه مشتمله ده. (۳)

۲- حقوقي قضیې: مدني (املاکي، دیون، شخصیه احوال (فامیلی) یا سوداگریزې) دعوي پکې شاملېږي (۴) چې د قانون له حکمونو سره سم، د

اصطلاحات

ماده سوم:

اصطلاحات آتی در این قانون مفاهيم ذیل را افاده می نماید:

۱- اداره حقوق: مشتمل بر ریاست عمومی حقوق ستره محکمه، بخش های ادارات حقوق ولایتي، نواحی شهری و حقوق ولسوالیها می باشد.

۲- قضایای حقوقي: شامل دعاوی مدني (املاکي، دیون، احوال شخصیه (فامیلی) یا تجارتي) است که از طرف عارض ضمن عریضۀ

(۱) سابقه حوالې.

(۲) سابقه حوالې.

(۳) هغه دعوي چي د معاملاتو پوري اړه لري هغو ته مدني وايي، او تجارتي دعوي هم د مدني يو ډول دي. د تجارت د توسع له امله جلا سوي.

«تاريخ الدولة العلية العثمانية» (ص ۵۴۷):

«ان الجهة التي تتعلق بامر الدنيا من علم الفقه كما انها تنقسم إلى مناحات ومعاملات وعقوبة كذلك القوانين السياسية للامم المتمدنة تنقسم إلى هذه الاقسام الثلاثة ويسمى قسم المعاملات منها القانون المدني لكنه لما زاد اتساع المعاملات التجارية في هذه الاعصار مست الحاجة إلى استنباط كثير من المعاملات كالسفتجة التي يسمونها جواله وكأحكام الافلاس وغيرهما من القانون الاصلي ووضع لهذه المستثنيات قانون مخصوص يسمى قانون التجارة وصار مغمولا به في الخصوصيات التجارية فقط»

مدني دعاوي په اعتبار د مدعي پر دري ډوله دي:

«الموسوعة الفقهية الكويتية» (۲۰ / ۲۸۵):

« ۲۶ - ثانياً: المدعى إما أن يكون عيناً، أو ديناً، أو حقاً شرعياً مخصاً. وبناءً على ذلك يُمكن تصنيف الدعاوى إلى ثلاثة أصناف: الصنف الأول: دعاوى العين: وهي التي يكون محلها عيناً من الأعيان، والعين إما أن تكون عقاراً فتسمى بدعوى العقار، أو تكون منقولاً فتسمى دعوى المنقول.

الصنف الثاني: دعاوى الدين: وهي ما يكون محلها ديناً في الذمة، مهما كان سبب هذا الدين، سواء أكان عقد قرض، أم ثمن مبيع، أم ضماناً لشيء أتلفه المدعى عليه.

مطبوع مطابق احكام قانون به اداره حقوق ارائه می گردد.

۳- دین: وجیهه یا تعهدی است که بر اساس آن شخص مکلف به پرداخت و اجرای آن می باشد.

۴- دائن: شخصی است که حق یا تعهد به حق، بر نفع وی بر ذمه مدیون ثابت گردد.

۵- مدیون: شخصی است که حق یا تعهد به حق، بر ذمه وی ثابت گردد.

(مطلب حق یعنی یک شخص قرضدار شخصی دیگری بوده باشد و مطلب تعهد به حق یعنی یک شخص قرضدار شخصی دیگری بوده و شخص سوم به اداء دین تعهد نماید)

۶- داوطلبی: روش فروش اموال منقول یا غیر منقول مدیون است.

عارض له لوري د مطبوع عريضې په ترڅ کې د حقوقو ادارې ته وړاندې کېږي. (۵)

۳- دین: هغه وجیهه یا ژمنه ده چې پر بنسټ یې شخص د هغه په ورکړې او اجراء کولو مکلف دی. (۶)

۴- دائن: هغه شخص دی چې حق یا په حق ژمنه، د هغه په ګټه د مدیون پر ذمه ثابت شي. (۷)

۵- مدیون: هغه شخص دی چې حق یا پر حق ژمنه، د هغه پر ذمه ثابت شي. (۸)

(د حق مطلب یعنی یو کس د بل کس قرضدار وي او د حق ژمنه یعنی یو کس د بل کس قرضدار وي او دریم کس د قرضدار د دین ورکولو ژمنه په ځان ومني). (۹)

۶- داوطلبی: د مدیون د منقول او غیر منقول مالونو د پلورني تګ لاره ده. (۱۰)

الصَّنْفُ التَّالِيَةُ: دَعَاوَى الْحُقُوقِ الشَّرْعِيَّةِ. وَيُقْصَدُ بِهَا الدَّعَاوَى الَّتِي يُطْلَبُ فِيهَا الْحُقُوقُ الْأُخْرَى الَّتِي لَا تَدْخُلُ فِي زُمْرَةِ الْأَعْيَانِ وَلَا زُمْرَةِ الدُّيُونِ، وَلَيْسَ لَهَا حَصَانَةٌ مِنْ قَابِلِيَّةِ الْإِنْتِقَالِ بَعْوَضَ أَوْ بغيره، وَمُعْظَمُهَا يَتَعَلَّقُ بِالْحُقُوقِ الْعَائِلِيَّةِ مِنْ نَسَبٍ وَنِكَاحٍ وَحَصَانَةٍ وَغَيْرِ ذَلِكَ. وَمِنْهَا دَعَاوَى الشَّفَعَةِ.»

(۶) كیفیة رؤیة دعاوی الناس و الترتیب فی رؤیتها هی من الأمور الاجتهادية، التي تخضع الى ما يراه القاضي أو ما يراه ولي الأمر في ضوء المصلحة العامة و تحقيق السهولة و اليسر في نظر دعاوی. نظام القضاء صفحه: (۱۰۹)

(۷) «حاشیة ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۱۵۴ / ۵):

«الدَّيْنُ مَا وَجِبَ فِي الذِّمَّةِ بَعْدَ أَوْ اسْتِهْلَاكِ، وَمَا صَارَ فِي ذِمَّتِهِ دَيْنًا بِاسْتِقْرَاضِهِ فَهُوَ أَعْمٌ مِنَ الْقَرْضِ، كَذَا فِي الْكِفَايَةِ.»

«كشاف اصطلاحات الفنون و العلوم» (۱ / ۸۱۴):

«الدَّيْنُ: ... بالفتح و سكون المثناة التحتانية شرعا مال واجب في الذمة بالعدل أو الاستهلاك أو الاستقراض.»

د دین اقسام:

«الموسوعة الفقهية الكويتية» (۲۱ / ۱۱۹):

« ۴۱ - وَيَنْسَبُ الدَّيْنُ بِإِعْتِبَارِ وَقْتِ آدَائِهِ إِلَى قِسْمَيْنِ: حَالٍ وَمَوْجَلٍ (۳) .»

أ - قَالِ الدَّيْنُ الْحَالُ: هُوَ مَا يَجِبُ آدَاؤُهُ عِنْدَ طَلْبِ الدَّائِنِ، فَتَجُوزُ الْمَطْلَبَةُ بِآدَائِهِ عَلَى الْفَوْرِ، وَالْمَخَاصِمَةُ فِيهِ بِاتِّفَاقٍ. وَيُقَالُ لَهُ " الدَّيْنُ الْمَعْجَلُ " أَيْضًا.

ب - وَالدَّيْنُ الْمَوْجَلُ: هُوَ مَا لَا يَجِبُ آدَاؤُهُ قَبْلَ خُلُوقِ الْأَجَلِ. لَكِنْ لَوْ آدِيَ قَبْلَهُ يَصِحُّ، وَيَسْقُطُ عَنْ ذِمَّةِ الْمَدِينِ.»

(۷) «مختار الصحاح» (ص ۱۱۰):

«د ي ن: (الدَّيْنُ) وَاجِدُ (الدُّيُونِ) وَقَدْ (دَانَهُ) أَقْرَضَهُ فَهُوَ (مَدِينٌ) وَ (مَدْيُونٌ) . وَ (دَانَ) هُوَ أَيِ اسْتَقْرَضَ فَهُوَ (دَائِنٌ) أَيِ عَلَيْهِ دَيْنٌ وَيَبَائِهِمَا بَاعَ. قُلْتُ: فَصَارَ دَانَ مُشْتَرَكًا بَيْنَ الْإِقْرَاضِ وَالِاسْتِقْرَاضِ وَكَذَا الدَّائِنُ.»

(۸) «مختار الصحاح» (ص ۱۱۰):

(مَدْيُونٌ) كَثُرَ مَا عَلَيْهِ مِنَ الدَّيْنِ»

(۹) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۱ / ۷۳۳):

«(المادة ۶۱۴) الْكِفَالَةُ بِالْمَالِ هِيَ الْكِفَالَةُ بِإِدَاءِ مَالٍ. كَكِفَالَةِ أَحَدٍ مَالًا مَغْضُوبًا أَوْ دَيْنًا صَحِيحًا.»

(۱۰) «المبسوط للسرخسي» (۱۵ / ۷۶):

«وَصِفَةُ بَيْعِ الْمُرَايَدَةِ أَنْ يُنَادِيَ الرَّجُلُ عَلَى سِلْعَتِهِ بِنَفْسِهِ، أَوْ بِنَائِبِهِ وَيَزِيدُ النَّاسَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ.»

«الموسوعة الفقهية الكويتية» (۹ / ۹):

«بَيْعُ الْمُرَايَدَةِ:

۱۴ - بِأَنْ يَعْضَرَ الْبَائِعُ سِلْعَتَهُ فِي السُّوقِ وَيَبْرَأِيهِ الْمُشْتَرُونَ فِيهَا، فَيُبَاعُ لِمَنْ يَدْفَعُ الثَّمَنَ الْأَكْثَرَ (۲) .»

- ۷- حجر: د مدیون د منقولو او غیر منقولو مالونو له پلورلو، اجارې، رهن، په امانت اېښودلو (ودیعه)، هبه، وصیت او یا وقف څخه د هغه منع کول دي. (۱۱)
- ۸- ضامن (کفیل): هغه شخص دی چې د حقوقو په اداره یا د محکمې په وړاندې یې د مدیون د احضارولو یا د هغه د دین د اداء کولو ژمنه کړې وي. (۱۲)
- ۹- مؤجه عذر: تر درېمې درجې پورې له سببي یا نسبي اقرارو څخه د یوه مړینه، د غیر مترقبه پېښو رامنځته کیدل یا داسې نور عذرونه چې شرعا د شخص د حضور ځناو وگرځي. (۱۳)
- ۱۰- متمرّد: هغه شخص دی چې د محکمې له قطعي او وروستي حکم او یا ددې قانون له حکمونو څخه ډډه وکړي. (۱۴)
- ۱۱- اهل خبره: هغه مسلکي اشخاص دي چې په
- ۷- حجر: منع کردن مدیون از فروش، اجاره، رهن، به امانت (ودیعه) گذاشتن، هبه، وصیت و یا وقف اموال منقول و غیر منقول وی است.
- ۸- ضامن (کفیل): شخصی است که احضار یا ادای دین مدیون را در اداره حقوق یا در پیشگاه محکمه تعهد نموده باشد.
- ۹- عذر مؤجه: وفات یکی از اقارب نسبی یا سببی تا درجه سوم، وقوع حوادث غیرمترقبه یا عذرهای شرعی که مانع حضور شخص گردد.
- ۱۰- متمرّد: شخصی است که از حکم قطعی یا نهائی محکمه و یا احکام این قانون امتناع ورزد.
- ۱۱- اهل خبره: اشخاصی مسلکی اند که در

(۱۱) «درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲/ ۶۴۹): «الْحَجْرُ - بِسُكُونِ الْجِيمِ وَتَثْلِيثِ الْحَاءِ مُصَدَّرٌ مِنَ الْبَابِ الْأَوَّلِ وَمَعْنَاهُ لُغَةً الْمَنْعُ ... وَمَعْنَاهُ شَرْعًا مَنْعُ شَخْصٍ مَخْصُوصٍ أَيْ: مَنْعُ اخْتِصَاصِ الْمَذْكُورِينَ فِي الْمَوَاقِفِ (۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹) وَهُمُ الصَّغِيرُ، وَالْمَجْنُونُ، وَالْمَعْتُودُ، وَالسَّقِيه، وَالْمَدِينُ مِنْ تَصَرُّفِهِمُ الْقَوْلِيُّ أَيْ: مَنْ تَصَرَّفَهُمُ الْقَوْلِيُّ فِي أَمْثَالِ الْبَيْعِ، وَالْإِجَارِ، وَالْحَوَالَةِ، الْكِفَالَةِ، الْإِيذَاعِ وَالْإِسْتِيذَاعِ، الرَّهْنِ، الْهَبَةِ وَالْإِقْرَارِ وَمَا إِلَيْهَا أَوْ مِنْ تَفَاذُلِ التَّصَرُّفِ الْمَذْكُورِ وَيُقَالُ لِذَلِكَ الشَّخْصِ بَعْدَ الْحَجْرِ عَلَيْهِ مَحْجُورٌ.»

(۱۲) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۱۱۶): «(المادة ۶۱۸) الْكَفِيلُ هُوَ الَّذِي ضَمَّ ذِمَّتَهُ إِلَى ذِمَّةِ الْآخَرِ أَيْ الَّذِي تَعَهَّدَ بِمَا تَعَهَّدَ بِهِ الْآخَرُ وَيُقَالُ لِذَلِكَ الْآخَرَ الْأَصِيلَ وَالْمَخْفُولَ عَنْهُ.»
د کفالت بالنفس تعريف:

«مجلة الأحكام العدلية» (ص ۱۱۵): «(المادة ۶۱۳) الْكِفَالَةُ بِالنَّفْسِ هِيَ الْكِفَالَةُ الَّتِي يُكْفَلُ فِيهَا شَخْصٌ. أَيْ أَنَّ الْكِفَالَةَ بِالنَّفْسِ هِيَ الْكِفَالَةُ بِتَسْلِيمِ شَخْصٍ مَعْلُومٍ.»
د کفالت بالمال تعريف:

«مجلة الأحكام العدلية» (ص ۱۱۵): «(المادة ۶۱۴) الْكِفَالَةُ بِالْمَالِ هِيَ الْكِفَالَةُ بِإِدَاءِ مَالٍ.»
(۱۳) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴): «(المادة ۱۸۰۰) الْقَاضِي وَكَيْلٌ مِنْ قِبَلِ السُّلْطَانِ بِأَجْزَاءِ الْمُحَاكَمَةِ وَالْحُكْمِ.»
(المادة ۱۸۰۱) الْقَضَاءُ يَتَقَيَّدُ وَيَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ أَوْ الْمَكَانِ وَاسْتِثْنَاءُ بَعْضِ الْخُصُومَاتِ ...»
(۱۴) «معجم اللغة العربية المعاصرة» (۳/ ۲۰۸۴): «۴۷۸۶ - م ر د»

تمردّ على يتمرد، تمردًا، فهو متمرد، والمفعول مُتمردٌ عليه. تمرد الشَّخصُ على القوم: رفض طاعتهم ولم يقبل نصيحتهم "قبضت الشرطة على المتمردين. تمرد على النظام: خرج عليه ولم يلتزم به".
د تمرد يوه بېلگه:

«درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۴/ ۶۴۶): «أَمَّا التَّمَرُّدُ فَيَفْهَمُ عَلَى الْوَجْهِ الْأَيْ: وَهُوَ أَنَّ الْقَاضِيَّ يُرْسِلُ ابْتِدَاءً مُحَضَّرًا لِلْمَدْعَى عَلَيْهِ فَيَدْعُوهُ لِلْمُحَاكَمَةِ وَأَجْرَهُ هَذَا الْمُحَضَّرُ تَلَزَمَ الْمَدْعَى فَإِذَا تَمَرَّدَ الْمَدْعَى عَلَيْهِ عَنِ الْحُضُورِ لِلْمُحَاكَمَةِ وَامْتَنَعَ عَنِ ذَلِكَ فَيَجْرِي الْإِشْهَادُ عَلَى تَمَرُّدِهِ فَإِذَا أُرْسِلَ الْقَاضِيُّ بَعْدَ ذَلِكَ الْمُحَضَّرَ ثَانِيًا فَتَلَزَمَ أَجْرَهُ الْمُحَضَّرُ فِي الْمَرَّةِ الثَّانِيَةِ عَلَى الْمَدْعَى عَلَيْهِ لِتَمَرُّدِهِ اسْتِخْصَانًا لِلزَّجْرِ النَّاتِجَةِ.»

رشته های خاص دارای تخصص، معلومات یا تجربه کافی باشند.

۱۲- شخصیت حکمی: در این قانون عبارت از شرکت ها و مؤسسات غیر دولتی می باشد.

۱۳- احکام قطعی و نهائی محاکم: (قطعی حکم است که نهائی شده باشد یا موارد مرافعه و تمیز طلبی برای آن موجود نباشد و یا میعاد های استیناف و تمیز طلبی آن قانوناً منقضی شده باشد نهایی احکام قضایی است که مراحل سه گانه را طی نموده باشد).

مرجع تطبیق

ماده چهارم:

(۱) ستره محکمه مرجع تطبیق احکام این قانون می باشد.

(۲) ادارات حقوق که جزء تشکیل ستره محکمه می باشد، در مرکز و ولایات فعالیت نموده و در اجراءات خویش احکام این قانون و موافق احکام فقه حنفی

خاصو خانگو کې د کافي تخصص، معلوماتو یا تجربې لرونکي وي. (۱۵)

۱۲- حکمي شخص: په دې قانون کې غیر دولتي شرکتونه او مؤسسو څخه عبارت دي. (۱۶)

۱۳- د محاکمو وروستي او قطعی پرېکړي: (قطعي هغه حکم دی چې نهائی شوی وي یا د مرافعي او تمیز طلبی موارد ورته پاتي نه وي یا د قانون له لحاظه چې کومه نېټه د مرافعي او تمیز طلبی لپاره تاکل شویده هغه تیره شوي وي او وروستی پرېکړه هغه قضائي حکم دی چې درې گوني محکمي بي تېري کړي وي. (۱۷)

د تطبیق مرجع

خلورمه ماده:

(۱) ستره محکمه د دې قانون د حکمونو د تطبیق مرجع ده.

(۲) د حقوقو ادارې چې د سترې محکمی د تشکیل یوه برخه ده په مرکز او ولایتونو کې فعالیت کوي او په خپلو اجراءاتو کې ددې قانون او د اسلامی شریعت د حنفی فقهی موافق حکمونه

(۱) «معجم اللغة العربية المعاصرة» (۱/ ۶۰۸): «أهل الخبرة: الخبراء ذوو الاختصاص الذين يعود لهم حق الاقتراح والتقدير.»
د خبرې تعريف:

«الموسوعة الفقهية الكويتية» (۱۹/ ۱۴):

« ۱ - الخَبْرَةُ فِي اللُّغَةِ - بَسْرُ الخَاءِ وَضَمُّهَا - العِلْمُ بِالشَّيْءِ، وَمَعْرِفَتُهُ عَلَى حَقِيقَتِهِ، مِنْ قَوْلِكَ: خَبَرْتُ بِالشَّيْءِ إِذَا عَرَفْتُ حَقِيقَةَ خَبْرِهِ. وَمَثَلُهُ الخَبْرُ وَالخَبْرُ، وَالْمُخْبِرَةُ. وَالْمُخْبِرَةُ وَالخَبِيرُ بِالشَّيْءِ، العَالِمُ بِهِ صَيْغَةً مَبَالِغَةً، مِثْلُ عَلِيمٍ، وَقَدِيرٍ، وَأَهْلُ الخَبْرَةِ ذُوهُمَا. وَاسْتَعْمِلَ فِي مَعْرِفَةِ كُنْهِ الشَّيْءِ وَحَقِيقَتِهِ، قَالَ اللهُ تَعَالَى: {فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا}، وَالخَبِيرُ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ تَعَالَى. وَهُوَ العَالِمُ بِكُنْهِ الشَّيْءِ المُطَّلِعُ عَلَى حَقِيقَتِهِ. هَذَا فِي الأَصْلِ. وَعِلْمُ اللهِ تَعَالَى سَوَاءٌ فِيمَا عَمُضَ مِنَ الأَشْيَاءِ وَلَطْفٌ، وَفِيمَا تَجَلَّى مِنْهُ وَظَهَرَ. وَلَا يَخْرُجُ المَعْنَى الإِصْطِلَاحِيُّ عَنِ المَعْنَى اللُّغَوِيِّ وَقَدْ عَبَّرَ بَعْضُ الفُقَهَاءِ عَنِ الخَبْرَةِ بِلفظِ البَصِيرَةِ، كَمَا عَبَّرُوا عَنْهَا بِلفظِ المَعْرِفَةِ.»

(۱۶) وَالْحَاصِلُ أَنَّ القَاضِيَّ وَكِبَلَّ عَنِ السُّلْطَانَ وَالتَّوَكُّيلَ يَسْتَفِيدُ النَّصْرَفَ مِنْ مُوَكَّلِهِ إِذَا خَصَّصَ لَهُ تَخَصُّصًا وَإِذَا عَمَّ تَعَمَّمَ، والقضاء يتخصص بالزمان والمكان والحوادث والأشخاص. (تنقيح الحامدية ۶/۲)

(۱۷) د محاکمو لاتحه: (۷) ماده، د قطعیت مطلب.

فالحکم القطعي يعبر به بالنسبة الى الدعوى والدرجة الأولى والدرجة الأخيرة يعبر بهما بالنسبة الى المحكمة التي فصلت الدعوى مثلا ... لو كانت الدعوى بأكثر من خمسة آلاف قرش وقضت بها المحكمة على المدعي عليه عد الحكم بالنسبة الدعوى قطعيًا أما بالنسبة الى المحكمة فلا يعد بالدرجة الأخيرة بل بالدرجة الأولى، إذ من الممكن أن ترفع الدعوى أيضا الى محكمة الاستئناف ... (شرح قانون المحاكمات الحقوقية لسليم باز، شرح المادة: ۱، ص: ۱۳)

همکاری

پنجمه ماده:

امارتی ادارې، حکمی اشخاص، اهل خبره او نور حقیقی اشخاص مکلف دي، د دې قانون د حکمونو په تطبیق کې د سترې محکمې د حقوقو له ادارو سره همکاری وکړي. (۱۹)

همکاری

ماده پنجم:

ادارات امارتی، اشخاص حکمی، اهل خبره و سایر اشخاص حقیقی مکلف اند، در تطبیق احکام این قانون با ادارات حقوق ستره محکمه همکاری نمایند.

د شخص مدیونوالی

شپږمه ماده:

د شخص مدیونوالی د هغه د آزادی د سلېدو یا محدودېدو سبب نه گڼي، خو دا چې د قانون له حکمونو سره سم متمرّد وپېژندل شي. (۲۰)

مدیون بودن شخص

ماده ششم:

مدیون بودن شخص موجب سلب یا محدود شدن آزادی وی نمی گردد، مگر اینکه مطابق احکام قانون متمرّد شناخته شود.

دویم فصل

د حقوقو د ادارې تشکیل، دندې

او واکونه:

ترکیب

اوومه ماده:

(۱) - د سترې محکمې د حقوقو اداره د حقوقو عمومي ریاست، د کابل ولایت د حقوقو ریاست، آمرینو او مدیرانو څخه جوړه ده.

فصل دوم

تشکیل، وظایف وصلاحیت های ادارات

حقوق:

ترکیب

ماده هفتم:

(۱) اداره حقوق ستره محکمه مرکب از ریاست عمومی حقوق، ریاست حقوق ولایت کابل، امرین و مدیریت ها می باشد.

(۱۸) «مجلة الأحكام العدلیة» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم. المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»

(۱۹) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۱۶۷): «أن طاعة أمر السلطان بفتح واجبة»

(۲۰) «البحر الرائق شرح كنز الدقائق ومنحة الخالق وتكملة الطوري» (۶/ ۲۳۴):

«والحبس بتهمة الفساد مشروع؛ لأنه - عليه الصلاة والسلام - حبس رجلاً بتهمة بخلاف دعوى الأموال حيث لا يحبس فيها قبل الثبوت؛ لأنه نهاية عقوبتها فلا يثبت إلا بحجة كالحذ نفسه»

«درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲/ ۷۱۸):

«إذا امتنع عن بيع ماله ووفاء الدين منه (ولو كان المال عقاراً والثمن قليلاً) يجبر على ذلك بحسبه؛ لأن البيع مستحق عليه لإفقاء دينه فيحسب لأجله فإذا امتنع ناب القاضي منابه (تتابع الأفكار) ولأن قضاء الدين واجب على المدين، والمماطلة ظلم فيحسب الحاكم المدين لدفع ظلمه وإيصال الحق إلى مستحقه»

(۲) مقرر ریاست عمومی حقوق ستره محکمه و ریاست حقوق ولایت کابل در شهر کابل و مقر امریت های حقوق ولایات در مرکز ولایات و مدیریت های حقوق در مقر ولسوالیها می باشد.

تشکیل

ماده هشتم:

- (۱) ریاست عمومی حقوق ستره محکمه دارای بخش های ذیل می باشد:
 - ۱- امریت کارشناسان حقوقی که متشکل از کمیته های (املاکی، دیون تجارتي و فامیلی) می باشد.
 - ۲- مدیریت عمومی تبلیغات و نشرات
 - ۳- مدیریت عمومی اداری
 - ۴- مدیریت ثبت قضایای حقوقی
- (۲) ریاست حقوق ولایت کابل دارای بخش های ذیل می باشد:
 - ۱- چهار امریت های حقوق نواحی شهر کابل
 - ۲- امریت اطراف
 - ۳- امریت تطبیق و تنفیذ احکام قطعی و نهائی محاکم.
 - ۴- مدیریت اداری
- (۳) امریت های حقوق ولایات
 - ۱- مدیریت اداری.
 - ۲- عضو مسلکی، عضو تطبیق و تنفیذ احکام

(۲) - د سترې محکمې د حقوقو عمومي ریاست او د کابل ولایت د حقوقو ریاست مقر د کابل په ښار او د ولایتونو آمریتونو مقر د ولایتونو په مرکزونو او د ولسوالیو د حقوقو مدیریتونو مقر د ولسوالیو په مرکزونو کی قرار لري. (۲۱)

تشکیل

اومه ماده:

- (۱) د سترې محکمې د حقوقو عمومي ریاست لاندې خانګې لري:
 - ۱- د حقوقي کار پوهانو آمریت چې د (املاکي، دیون تجارتي او فاميلي) کميټې څخه جوړ شوې دي.
 - ۲- د تبليغاتو او نشراتو عمومي مدیریت.
 - ۳- د ادارې عمومي مدیریت.
 - ۴- د حقوقي قضایاوو د ثبت مدیریت.
- (۲) - د کابل ولایت د حقوقو ریاست لاندې خانګې لري:
 - ۱- د ښاري نواحیو څلور آمریتونه .
 - ۲- د اطرافي آمریت .
 - ۳- د محاکمو د قطعي او ورستی پریکړو د تطبیق او تنفیذ آمریت.
 - ۴- اداري مدیریت .
- (۳) - د ولایتونو د حقوقو آمریتونه .
 - ۱- اداري مدیریت .
 - ۲- مسلکي او د محاکمو د حکمونو د تطبیق او

(۲۱) «حاشیة ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۵ / ۴۲۲) :

«أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفَعُ إِذَا وَافَقَ الشَّرْعَ» الدر المختار
 «قَوْلُهُ: أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفَعُ أَيُّ يَنْبَغُ وَلَا تَجُوزُ مُخَالَفَتُهُ ... وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَنَاتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجِبَ أَهـ»

تنفيذ غري.

۳- د ولسواليو د حقوقو مديرپتونه. (۲۲)

د حقوقو د ادارې دندې

نهمه ماده:

(۱) د حقوقو ادارې د لاندې دندو لرونکي دي:

۱- د حقوقي عريضو ثبتول.

۲- عارض ته د رسيد ورکول (د عريضې د ثبت

نمبر).

۳- د اړتيا وړ سندونو غوښتل.

۴- د معروض عليه جلبول.

۵- د اړوند کړنلاری سره سم، له معروض عليه

څخه د ضمانت اخيستل.

۶- املاکي تحقيقات او د شرعي اسنادو د صحت

او سقم په هکله په اصولي د مخزن د ادارې څخه

معلومات اخيستل او د څيړل شوی قضیې په هکله

اړوند محکمې ته حقوقي گزارش وړاندې کول.

۷- د مصالحې له لارې د حقوقي قضیو حل او

فصل.

۸- د حقيقي او حکمي اشخاصو د مدني او

سوداگريزو حقوقو تحصيلول.

۹- د دې قانون د څلورويشتمې مادې د (۳) فقرې

له حکم سره سم، واکمنو محکمو ته له راټولو شوو

سوابقو سره د حقوقي عريضو لېږل.

۱۰- د محکمو د قرارونو تنفيذ او د قطعي او

محاكم.

۳- مدیریت های حقوق ولسواليها.

وظایف ادارات حقوق

ماده نهم:

(۱) ادارات حقوق دارای وظایف ذیل می باشند:

۱- ثبت عرایض حقوقی.

۲- سپردن رسيد به عارض (نمبر ثبت

عريضه).

۳- مطالبه اسناد مورد ضرورت.

۴- جلب معروض عليه.

۵- اخذ ضمانت از معروض عليه مطابق

طرز العمل مربوط.

۶- تحقيقات املاکي ، اخذ معلومات درقسمت

صحت و سقم اسناد شرعي به گونه اصولي از

اداره مخزن محاکم و ارايه گزارش حقوقي راجع

به بررسی اجراءات به محکمه مربوط.

۷- حل و فصل قضایای حقوقي از طریق

مصالحه.

۸- تحصيل حقوق مدني و تجارتي اشخاص

حقيقي و حکمي.

۹- ارسال عرایض حقوقي با سوابق جمع آوری

شده به محاکم ذيصلاح مطابق حکم فقره (۳)

ماده بیست و چهارم این قانون.

۱۰- تطبيق و تنفيذ قرارها و فيصله های قطعی

(۲۲) «حاشیة ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۴۲۲ / ۵) :

«أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ إِذَا وَافَقَ الشَّرْعَ» الدر المختار

«قَوْلُهُ: أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ أَي يَتَّبِعُ وَلَا تَجُوزُ مُخَالَفَتُهُ ... وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبُحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَنَاتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ

مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجِبَّ أَهـ»

«مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴) :

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات ...»

وروستي حکم تطبیق.

۱۱- د ولایتونو د حقوقو آمریتونه د ربعوار او کلنی د اجراآتو راپور د حقوقو عمومی ریاست ته وړاندی کول.

۱۲- د حقوقو عمومی ریاست د ادارې ، مسلکي د محاکمو د فیصلو د تطبیق کنترول، څارني او د ولایتي واحدونو د اجراآتو د انسجام مسؤلیت لرونکي دي. (۲۳)

و نهایی محاکم.

۱۱- ارئه گزارش اجراآت ربعوار و سالانه آمریت های حقوق ولایات به ریاست عمومی حقوق.

۱۲- ریاست عمومی حقوق مسؤلیت کنترول، نظارت از اجراآت اداری، مسلکی، تطبیق وتنفيذ احکام محاکم وانسجام امور واحد های حقوق ولایتي را دارا می باشد.

حقوقی عریضو ته د رسیدگی واک

لسمه ماده:

(۱) حقوقی عریضو ته رسېدگي د سترې محکمې د حقوقو د ادارې واک دی.

(۲) د سترې محکمې د حقوقو ادارې نشي کولی، په هغو قضیوکې چې یو لوری یې امارتي اداره وي، حقوقی عریضې واخلي یا په هغو کي مداخله وکړي.

(۳) که چېرې د سترې محکمې د حقوقو اداره تشخیص کړي چې د عریضې موضوع په عامه حقوقو پوری اړه لري، مکلفه ده موضوع د امارت د قضایاوو اړوندې ادارې ته یې ولېږي. (۲۴)

د عریضو وړاندې کول:

د عریضې ارائه

یوولسمه ماده:

(۱) حقیقي یا حکمي شخص کولی شي، خپلې حقوقی عریضې د سترې محکمې د حقوقو ادارې

ارائه عریض

ماده یازدهم:

(۱) شخص حقیقي یا حکمی می تواند، عریض حقوقی خود را به اداره حقوق ستره محکمه یا

(۲۳) سابقه حوالې.

(۲۴) سابقه حوالې.

یا مستقیماً محکمی ته وړاندې کړي. (۲۵)

مستقیماً به محکمه ارايه نمايند.

(۲) له محکمو پرته دولتي ادارې مکلفې دي، هغه حقوقي عريضې چې د رسېدگۍ په غرض هغوی ته وړاندې کېږي، د سترې محکمي اړوندې حقوقي ادارې ته احاله کړي. (۲۶)

(۲) ادارات امارتي به استثنای محاکم مکلف اند، عريض حقوقي را که غرض رسيدگي به آنها ارايه می گردد، به اداره حقوق ستره محکمه احاله نمايد.

(۳) که چېرې عارض د دوو میاشتو مودې په ترڅ کې خپله عريضه د حقوقو په اداره کې تعقيب نه کړي، د هغه عريضه ساتل کېږي، په هغه صورت کې چې موضوع بيا تعقيب کړي، کولی شي ددې قانون له حکمونو سره سم خپله عريضه بيا د حقوقو ادارې ته وړاندې کړي. (۲۷)

(۳) هرگاه عارض در خلال مدت یکماه عريضه خود را در اداره حقوق تعقيب نمايد، عريضه وی حفظ می گردد، در صورتی که موضوع را دوباره تعقيب نمايد، می تواند مجدداً عريضه خویش را به اداره حقوق مطابق احکام این قانون ارايه نمايد.

د حقوقي عريضې محتويات

محتويات عريضه حقوقي

دوولسمه ماده:

ماده دوازدهم:

(۱) حقوقي عريضه دلاندي معلوماتو لرونکې ده:

(۱) عريضه حقوقي حاوی معلومات ذيل ميباشد:

۱- د عريضې نېټه د ورځې، مياشتې او کال په تفصيل. (۲۸)

۱- تاريخ عريضه به تفصيل روز، ماه و سال.

۲- د مدعي او مدعي عليه نوم، شهرت، کسب، تابعيت او د دوی د استوګنې اصلي ځای او د اقامت محل. (۲۹)

۲- اسم مدعي و مدعي عليه، شهرت، شغل، تابعيت، محل اقامت و مسکن اصلي شان.

۳- د دعوی د مقصد لنډيز د پېښې د وقوع له نېټې سره. (۳۰)

۳- خلاصه مقصد دعوی با تاريخ وقوع حادثه

۴- په ټولو اجراءاتو کې به تاريخ هجري قمری

۴- در تمامی اجراءات تاريخ هجري قمری

(۲۵) اداري اصولنامه، ۳۴ ماده.

(۲۶) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۴۲۲):

«أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ إِذَا وَافَقَ الشَّرْعَ» الدر المختار
«قَوْلُهُ: أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ أَي يَتَّبَعُ وَلَا تَجُوزُ مُخَالَفَتُهُ... وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبُحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَنَتْنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِضُومٍ وَجَبَ أَه»

(۲۷) سابقه حواله.

(۲۸) يجب أن يذكر في عرض الحال تاريخ اليوم الذي كتب فيه والشهر والسنة. (شرح قانون المحاكمات الحقوقية، المادة: ۱۶، ص: ۳۰)

(۲۹) قال علي حيدر صاحب في دررالحكام: يجب أن يكتب في الاستدعاء اسم المدعي والمدعي عليه و شهرتهما وصنعتهما و محل إقامتهما.

(أصول استماع الدعوى ص ۷۲)

(۳۰) يجب أن يذكر في عرض الحال تاريخ اليوم الذي كتب فيه... و خلاصة الدعوى. (قانون المحاكمات الحقوقية المادة ۱۶) ص ۳۰

وي. (۳۱)

میباشد.

۵- امضاء و یا گذاشتن نشان انگشت در عریضه از جانب عارض.

۵- د عارض لخوا د عریضې لاسلیک یا ګوتې نښان کول.

۶- نوشتن عریضه بر ورق رسمی و ارایه نمبر تذکره.

۶- عریضه پر رسمي ورځه لیکل او د تذکرې د نمبر ښکاره کول. (۳۲)

۷- در حالیکه عارض وکیل یا وصی باشد، ارایه سند وکالت یا وصایت و درج نمبر آن در عریضه و تذکر نام محکمه که سند مذکور در آن ترتیب شده باشد.

۷- په داسې حال کې چې عارض وکیل یا وصی وي، نو د وکالت یا وصایت سند ښکاره کول او په عریضه کې د هغو نمبر داخلول او د هغې محکمې توضیح کول چې دا سند په هغې کې ترتیب شوی وي. (۳۳)

۸- در استدعاء اهلیت مستدعی، حتمی است، در صورت عدم اهلیت، استدعاء از طریق ولی یا وصی تقدیم می گردد.

۸- په استدعاء کې د مستدعی اهلیت حتمی دی، د نه اهلیت په صورت کې به استدعاء د ولی یا وصی لخوا وړاندې کېږي (۳۴).

مرجع تقدیم عریضه حقوقی

د حقوقی عریضې د وړاندې کولو مرجع

ماده سیزدهم:

دیارلسمه ماده:

(۱) عریضه حقوقی به اداره حقوق یا محکمه محل اقامت معروض علیه ارائه می گردد.

(۱) حقوقی عریضه د معروض علیه د استوګنې د ځای د حقوقو ادارې یا محکمې ته وړاندې کېږي. (۳۵)

(۳۱) فرمان تاریخ: ۲۲، شوال: ۱۴۳۷ ه.ق.

الفتاوی الهندیة ج (۳) ص (۳۲۴).
إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ. الْآيَةَ... هَذِهِ الْآيَةُ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْوَاجِبَ تَغْلِيْقُ الْأَحْكَامِ مِنَ الْعِبَادَاتِ وَغَيْرِهَا إِنَّمَا يَكُونُ بِالشُّهُورِ وَالسِّنِينَ الَّتِي تَعْرِفُهَا الْعَرَبُ، دُونَ الشُّهُورِ الَّتِي تَعْتَبِرُهَا الْعَجَمُ وَالرُّومُ وَالْقَيْطُ. تَفْسِيرُ الْقُرْطُبِيِّ (۸ / ۱۳۳)

(۳۲) شرح المادة (۱۸۱۶) درالحكام ج (۴) ص (۶۲۴). رهنمايي وثائق ماده (۳۹۲)
ويجب أن يكون عرض الحال ممضى او مختوماً من صاحب الاستدعاء و محررا على ورقة صحيحة. شرح قانون المحاكمات الحقوقية المادة ۱۶ ص ۳۱

(۳۳) شرح المادّة (۱۵۱۶) درالحكام ج (۳) ص (۶۳۴). والاتاسي ج (۶) ص (۹۱). الفتاوي الهنديّة ج (۶) ص (۱۴۰). درالحكام ج (۴) ص (۶۲۴)

ويجوز أيضا تقديم عرض الحال بامضاء الوكيل بشرط أن يكون حاملاً سند الوكالة و أن يضيف إلى امضائه انه وكيل بموجب سند مصدق عليه.
شرح قانون المحاكمات الحقوقية المادة ۱۶ ص ۳۱

(۳۴) مبني على المادة (۱۸۰۱) مجلة الأحكام.

قال علي حيدر صاحب درالحكام في أصول استماع الدعوى ص ۷۰ : لا بد أن يكون لمعطي الاستدعاء أهلية للدعوى، و أما القاصرون فلا يقبل استدعائهم و يجب أن يستدعي من قبل أوليائهم و أوصيائهم.

(۳۵) و في الخاتمة ولو كان في البلدة قاضيان كل واحد منهما في محلة على حدة فوَقعت الخصومة بين رجلين أحدهما من محلة والآخر من محلة أخرى والمدعي يريد أن يخاصمه إلى قاضي محلته والآخر يأبى ذلك اختلف فيها أبو يوسف و محمد والصحيح أن العبرة لمكان المدعي عليه. (البحر الرائق ج ۷ ص ۱۹۳).

(۲) اگر زن شوهر دار معروض عليها واقع گردد محل اقامت شوهر وی معتبر است و همچنان اگر صغیر، مجنون مدعی علیه باشند محل اقامت وصی یا قیم آن مدار اعتبار می باشد.

(۳) دعوی حقوقی تبعه خارجی بالای تبعه افغانی اگرچه محل واقعه در خارج از کشور بوده باشد حین مراجعه عارض در محل اقامت معروض علیه رسیدگی صورت میگیرد.

(۴) هرگاه مدعی و مدعی علیه اگر بطور غریب (مسافر) به یک محکمه عدلی تصادفاً حاضر میشود محکمه میتواند در حل و فصل دعوی حقوقی شان شرعاً و اصولاً اقدام نماید.

(۵) اگر مدعی علیه در محل مسکونه مربوط مدعی، به اندازه یک سال حضور داشت، ولو که اقامت گاه اصلی بطور ملکیت در آنجا نداشته باشد، محکمه عدلی اقامت مدعی میتواند دعوی مدعی را عندالمراجع با مدعی علیه استماع نموده حسب مقررات فیصله نماید.

(۲) که میرونده بنسخه معروض عليها واقع شی، د دی د مېره د استوگنې ځای معتبر دی. (۳۶) او همدا راز که صغیر او مجنون معروض علیه وي، د دوي د واکدارانو او وصیانو د استوگنې ځای اعتبار لري. (۳۷)

(۳) د خارجی تبعه حقوقی دعوی په افغانی تبعه باندي که څه هم د واقعي محل په بهر (خارج) کي وي، د عارض د مراجعې په وخت کي د معروض علیه د اقامت په ځای کي رسیدگي صورت مومي. (۳۸)

(۴) که چیرته مدعي او مدعی علیه که د غریب (مسافر) په ډول په حقوقی مسئلو کې یوې عدلی محکمې ته نا خاپه حاضرېږي، محکمه کولای شي چې د دوی د حقوقی دعوی د حل او فصل د پاره شرعاً او اصولاً اقدام وکړي. (۳۹)

(۵) که مدعی علیه د مدعي په مربوطه استوگنځي کي د یوه کال په اندازه حاضر وي، که څه هم اصلي استوگنځي هلته د ملکیت په ډول و نلري د مدعي د ځای عدلي محکمه کولای شي چې د مدعي دعوی له مدعی علیه سره د مراجعې په وخت کې واورې او د مقرراتو له مخي يې فیصله کړي. (۴۰)

(۳۶) وَالْحَاصِلُ أَنَّ الْقَاضِيَّ وَكَيْلَ عَنِ السُّلْطَانِ وَالْوَكِيلَ يَسْتَفِيدُ النَّصْرَةَ مِنْ مُوَكَّلِهِ إِذَا خُصَّصَ لَهُ تَخَصُّصٌ وَإِذَا عَمَّ تَعَمُّمٌ، وَالْقَضَاءُ يَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ وَالْمَكَانِ وَالْحَوَادِثِ وَالْأَشْخَاصِ (تفقيح الحامدية ۶/۲)

(۳۷) الْمَادَّةُ (۱۸۰۱) وَ (۱۸۰۳) وَ (۱۶۱۶) . مجله الاحكام .

لأن قيم الصغیر والمجنون، وكذا قائم مقام المحجور والمفقود هو المدعي عليه يقام الدعوى عليه، وعليه ينفذ الحكم. في المادة ۳۸ من ذیل قانون المحاكمات ص ۱۴: إن الإعلام الصادر بالدعوى إنما ينفذ على كلا الخصمين المتداعيين بالذات أو على من قام مقامهما اهـ في شرح هذه المادة: اعلم أن الحكم الصادر بعد المرافعة سواء كان موافقاً للقانون أو مخالفاً له يبقى مرعياً معتبراً نافذاً على المحكوم عليه ومن قام مقامه إلا أن يفسخ أو ينقض بإحدى الطرق المعينة قانوناً أو تمضي عليه مرور الزمن.

(۳۸) «در الاحكام في شرح مجلة الاحكام» (۴/ ۶۱۳):

«للقاضي عند بعض الفقهاء في قضاء أن يستمع دعوي الأراضي أو العقار التي هي في قضاء آخر بشرط أن يكون المدعي عليه موجوداً في دائرة قضاء ذلك القاضي حتى ولو كان المدعي عليه دخل في دائرة قضاء ذلك القاضي مسافراً لأنه لو نصب قاضي لدمشق فلا يكون معنى ذلك أن القاضي نصب قاضياً على أهل دمشق الأصليين ولم يقل له أنت قاضي على أهالي دمشق الأصليين بل يكون منصوباً قاضياً على جميع سكان دمشق الأصليين والطارئين والموجود في دمشق مسافراً ولو كان أولئك المسافرون من أهالي بغداد أو حلب فهي عامة وشاملة»

(۳۹) «مجلة الاحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتفقد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات ...»

(۴۰) «در الاحكام في شرح مجلة الاحكام» (۴/ ۶۱۴):

(۶) هرگاه معروض عليه دارای محل سکونت متعدد باشد، عارض میتواند به هر محل سکونت معروض عليه که خواسته باشد عريضه ارایه نماید.

(۷) محل سکونت اشخاص محجور، مفقود و غایب محل سکونت قایم مقام قانونی آنها می باشد.

(۸) هرگاه معروض عليه منسوب اداره امارتی یا نظامی بوده باشد، عارض می تواند به محکمه محل وظیفه یا به محکمه محل سکونت دایمی وی اقامه دعوی نماید.

(۹) هرگاه خصومت بین شخص ملکی و شخص نظامی باشد، در این صورت اگر مدعی علیه شخص نظامی بود محکمه نظامی فیصله می نماید و اگر مدعی علیه شخص ملکی بود محکمه ملکی فیصله می نماید.

(۱۰) هرگاه شخصی بالای تبعه خارجی ساکن در افغانستان دعوی داشته باشد، محکمه مربوط افغانستان (محکمه محل سکونت تبعه خارجی) صلاحیت حل و فصل شرعی آنرا دارد.

(۱۱) هرگاه مدعی بها غیر منقول بوده و در ساحه محکمه نباشد و مدعی علیه در ساحه

(۶) که معروض عليه د استوگني خو ځایونه ولري، د معروض عليه د استوگني په هر ځای کي چي عارض و غواړي عريضه وړاندي کولای شي. (۴۱)

(۷) د محجور، مفقود او غائب استوگنځي د دوی د قانوني قائم مقام استوگنځي دی. (۴۲)

(۸) که د اسلامي امارت کارکونکي يا وسله وال پوځ ته منسوب کس معروض عليه وي، عارض کولی شي چي د ده د وظيفې د ځای په محکمه کي يا د ده د دائمي استوگني د ځاي په محکمه کي خپله عريضه وړاندي کړي. (۴۳)

(۹) که د ملکي شخص او نظامي شخص په ما بين کي خصومت وي، که مدعی علیه نظامي وو نظامي محکمه به يې پرېکړه کوي او که مدعی علیه ملکي وو ملکي محکمه به يې پرېکړه کوي. (۴۴)

(۱۰) که څوک په افغانستان کي پر استوگن بهرني تبعه باندي دعوی ولري، د افغانستان مربوطه محکمه (د بهرني تبعه د استوگني د ځای محکمه) يې د شرعي حل او فصل کولو واک لري. (۴۵)

(۱۱) که مدعی به غیر منقول وي او د محکمې په ساحه کي نه وي او مدعی علیه د محکمې په ساحه

«وَكذلكَ لِقاضِي القَضائِ أَنْ يَفْصَلَ دَعاوى الدَّيْنِ وَدَعاوى الأَمْوالِ المُنْقَوْلَةِ فِي حَقِّ الأَشْخاصِ المُقِيمينَ فِي دائِرَةِ قَضائِهِ وَلَوْ كانُوا مُؤجِدينَ مُوقْتًا.»

(۴۱) في جواهر الروايات ص ۲۰ - و ان كان له وطنان فالخيار للمدعي فله أن يطلبه عند أيهما شاء و يختار ما هو الأسهل له في إقامة دعواه. (۴۲) وإذا رفعت الدعوى المقامة على المفقود إلى المحكمة النظامية فيجب أولاً أن تردها إلى المحكمة الشرعية لتتظر في أمر إقامة الوصي على المفقود وبعد تعيين الوصي تسمع المحكمة النظامية الدعوى المقامة عليه بحضور المدعي العمومي. (شرح قانون المحاكمات الحقوقية ص ۱۰۱ شرح المادة ۱۴ من الذيل)

(۴۳) لو كان زيد و موطنه حلب قد انتقل إلى بيروت بوظيفة في الحكومة أو في محل تجاري ثم جاء آخر يدعيه بدين فله أن يدعيه إما في بيروت مقامه الموقت و إما في حلب مقامه الدائم. (شرح قانون المحاكمات الحقوقية لسليم باز ص ۳۹)

(۴۴) إذا حدثت دعوى بين جندي و بين أحد الأفراد فيعتبر قاضي المدعي عليه. (درالحكام ج ۴ ص ۶۰۸)

(۴۵) لأن القضاة يفوض لهم الحكم على العموم في كل من هو في بلدهم أو قريتهم التي تولوا القضاء به. (منحة الخالق على البحرالرائق ج ۷ ص ۱۹۴)

محکمه بوده اگرچه مسافر هم باشد محکمه محل بودوباش مدعی علیه میتواند مطابق مقررات شرعی دعوی را شنیده و حکم نماید، و غرض تنفیذ به محکمه محل مدعی بها مکتوب ارسال نماید.

(۱۲) هرگاه مدعی علیه بیشتر از یک تن بوده و محل سکونت شان جدا جدا باشد، در این صورت مدعی اختیار دارد که در محکمه محل سکونت هریک شان اقامه دعوی کرده میتواند، مشروط بر اینکه دعوی بر یک نفر و سبب مختلف باشد.

(۱۳) هرگاه معروض علیه مقیم خارج کشور باشد، عریضه به اداره حقوق یا محکمه محل سکونت اصلی معروض علیه ارائه می گردد.

رسیدگی به مطالبات حقوقی

ماده چهاردهم:

رسیدگی به مطالبات حقوقی اشخاص حقیقی یا حکمی بعد از دریافت عریضه مطبوع به اساس صلاحیت های حوزه وی و موضوعی صورت

کمی وی، که خه هم مسافر وی د مدعی علیه د اوسیدلو د ساحې محکمه کولای شي چي دعوی د شرعی مقرراتو مطابق واورې او حکم وکړي، د تنفیذ لپاره به مکتوب د مدعی به د ساحې محکمې ته واستوي. (۴۶)

(۱۲) که مدعی علیه هم ډېر کسان وي د استوگني ځایونه يې جدا جدا وي مدعي اختيار لري پر هر يوه چي دعوی کوي د هغه د ځای په محکمه کي يې اقامه کولای شي، لیکن شرط دادی چي دعوی به یوه وی که خه هم سبب مختلف وي. (۴۷)

(۱۳) که چیري معروض علیه له هیواده بهر مېشت وي، عریضه د معروض علیه د اصلي استوگنځي د حقوقو ادارې یا محکمې ته وړاندې کېږي. (۴۸)

حقوقی غوښتنو ته رسیدگی

څوارلسمه ماده:

د حقیقی یا حکمی اشخاصو د حقوقی غوښتنو رسیدگی د مطبوع عریضې له تر لاسه کولو وروسته له حوزوي او موضوعي صلاحیت په اساس صورت

(۴۶) (للقاضي في قضاء أن يستمع دعوى الأراضى اللتي في قضاء آخر ولكن يلزم بيان حدودها الشرعية على الوجه الذي ذكر في كتاب الدعوى والشهادة) مجلة الأحكام المادة ۱۸۰۴ في شرح المجلة لسليم باز: و يشترط أيضاً أن يكون المدعى عليه موجوداً في ولاية ذلك الحاكم ولو بطريق السفر (ص ۱۱۷۳)

«درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۴/ ۶۱۴):

«... إذا استمع القاضي تلك الدعوى وحكم بها يكتب القاضي بتنفيذ حكم الإغلام للقاضي الموجود في قضائه العقار إذ أن القاضي الذي يوجد في دائرته ذلك العقار يأخذ العقار من المحكوم عليه بموجب ذلك الحكم ويسلمه للمحكوم له»

(۴۷) و أما إذا تعدد المدعى عليهم واختلفت محلات توطنهم، و كان الحكم على أحدهم حكماً على الباقيين كأحد الورثة فيكون الخيار للمدعي في إقامة دعواه أمام محكمة توطن أحدهم (جواهر الروايات ص ۲۰)

ان تعدد المدعى عليهم في الدعوى الواحدة و تعدد المحاكم التابعة لها محال إقامتهم ففي هذه الصورة تقام عليهم الدعوى في محكمة مقام أحدهم والخيار في ذلك للمدعي... و لكن الشرط المهم في هذه القضية ان تكون الدعوى واحدة بان يكون ما يدعي على الواحد عين ما يدعى على الآخر سواء اتحد السبب او اختلف، فمن الأول ما لو ادعى على ثلاثة عشرة آلاف قرصاً او كفالة عن زيد و نحو ذلك، و من الثاني ما لو كان أحد المدعى عليهما أصيلاً والآخر كفيلاً فان المدعي مخير في إقامة الدعوى عليهما في محكمة مقام الكفيل او في محكمة مقام الأصيل لأن ما يدعى على أحدهما عين ما يدعى على الآخر وان اختلف السبب. شرح قانون المحاكمات الحقوقيه لسليم باز ص ۴۱ شرح المادة ۱ من الذيل.

(۴۸) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»

د معروض علیه جلب

پنخلسمه ماده:

- (۱) معروض علیه د هغه د استوگنې د خای د پولیسو د ادارې له لارې جلبېږي.
- (۲) د امارتي ادارې کار کوونکی او حکمي شخص په استثناء د دري ارگانونو (دفاع او کورنیو چارو وزارتونو او استخباراتو عمومي ریاست نظامي منسوبین) د اړوندې ادارې له لارې او د ادارې د نه همکارۍ په صورت کې، د هغه د استوگنې د خای د پولیسو د ادارې له لارې جلبېږي.
- (۳) له هېواده بهر مېشت معروض علیه د حقوقو ادارې په وړاندیز او د سترې محکمې د مقام په تائید د بهرنیو چارو وزارت له لارې جلبېږي. (۵۰)

جلب معروض علیه

ماده پانزدهم:

- (۱) معروض علیه از طریق اداره پولیس محل سکونت وی جلب می گردد.
- (۲) کارکن اداره امارتي و شخص حکمي به استثناء منسوبین نظامی ارگانهای سه گانه (وزارت های دفاع و امور داخله و ریاست عمومی استخبارات) از طریق اداره مربوط و در صورت عدم همکاری اداره، از طریق اداره پولیس محل سکونت وی جلب می گردد.
- (۳) معروض علیه مقیم خارج کشور، به پیشنهاد اداره حقوق و تأیید مقام ستره محکمه از طریق وزارت امور خارجه جلب می گردد.

د عارض د عرض تفهیم

شپارلسمه ماده:

- (۱) د حقوقو اداره مکلفه ده، د معروض علیه له جلب او احضار وروسته، د عارض غوښتنه په لیکلي ډول هغه ته تفهیم کړي.
- (۲) معروض علیه یا د هغه قانوني استازی مکلف دی
- (۳) د کاري ورځو مودې په ترڅ کې د عارض د غوښتنې په هکله خپل معلومات او دلیلونه وړاندې

تفهیم عرض عارض

ماده شانزدهم:

- (۱) اداره حقوق مکلف است، بعد از جلب و احضار معروض علیه، مطالبه عارض را طور کتبی به او تفهیم نماید.
- (۲) معروض علیه یا نماینده قانونی وی مکلف است در خلال مدت (۳) روز کاری در مورد مطالبه عارض معلومات و دلایل خود را ارائه

(۴۹) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):
 «المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.
 المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»
 (سابقه حواله).

نماید، این مدت به مشاهده عذر مؤجه تمدید شده می تواند.

همکاری عارض

ماده هفدهم:

اداره حقوق حین جلب واحضار معروض علیه از عارض همکاری خواسته می تواند.

اخذ ضمانت از معروض علیه

ماده هجدهم:

(۱) اداره حقوق می تواند از معروض علیه ضمانت احضار اخذ نماید و معروض علیه مکلف به دادن ضمانت می باشد. در صورت عدم ارائه ضمانت غرض اخذ آن و جلوگیری از فرار وی، معروض علیه به اداره پولیس معرفی می گردد.

(۲) اداره پولیس مکلف است، از معروض علیه ضمانت احضار اخذ و کتباً به اداره حقوق مربوط ارسال نماید.

(۳) هرگاه معروض علیه حاضر به دادن ضمانت نباشد، منحیث شخص متهم با وی معامله می شود.

مکلفیت پولیس

ماده نهم:

(۱) احضار معروض علیه و اخذ ضمانت احضار

کری، دغه موده مؤجه عذر ته په کتو تمدیدېدای شي. (۵۱)

د عارض همکاری

اوه لسمه ماده:

د حقوقو اداره د معروض علیه د جلب او احضار په وخت کې د عارض څخه د همکاری غوښتنه کولای شي. (۵۲)

له معروض علیه څخه د ضمانت اخیستل

اتلسمه ماده:

(۱) د حقوقو اداره کولای شي له معروض علیه څخه د احضار ضمانت واخلي او معروض علیه د ضمانت په ورکړې مکلف دی. د ضمانت د نه وړاندي کولو په صورت کې، د ضمانت د اخیستلو اود هغې له تېښتې څخه د مخنیوي په غرض، معروض علیه د پولیسو ادارې ته ورپېژندل کېږي.

(۲) د پولیسو اداره مکلفه ده، له معروض علیه څخه د احضار ضمانت واخلي او په لیکلي ډول د حقوقو اړوندې ادارې ته یې ولېږي.

(۳) که چېرې معروض علیه د ضمانت ورکړې ته حاضر نه وي، له هغه سره د متهم شخص په توګه معامله کېږي. (۵۳)

د پولیسو مکلفیت

نولسمه ماده:

(۱) د حقوقو د ادارې تر نظارت لاندې د

(۵۱) سابقه حواله.

(۵۲) سابقه حواله.

(۵۳) سابقه حواله.

از وی، تحصیل حقوق و تطبیق حکم محکمه تحت نظر اداره حقوق توسط پولیس صورت می گیرد.

(۲) هرگاه تطبیق حکم قطعی و نهایی محکمه ایجاب تنفیذ اجباری را نماید، اداره پولیس مکلف به اتخاذ تدابیر امنیتی خاص و تأمین امنیت هیئت مؤظف می باشد.

مکلفیت ضامن (کفیل) و معروض علیه

ماده بیستم:

(۱) شخصی که منیث ضامن (کفیل) به احضار معروض علیه به اداره حقوق ضمانت داده باشد، در صورت مطالبه در مدت سه روز مکلف به احضار وی می باشد.

(۲) هرگاه معروض علیه کارکن امارتی یا شخصیت حکمی باشد، اداره مربوطه مکلف است در میعاد معینه معروض علیه را به اساس تقاضای کتبی اداره حقوق به آن اداره اعزام نماید.

داین و مدیون مسافر و کوچی

ماده بیست و یکم:

هرگاه داین و مدیون، مسافر یا کوچی باشند، داین عریضه خود را به نزدیکترین اداره حقوق یا محکمه محل سکونت موقت آنها ارائه می نماید.

معروض علیه احضار، د حقوقو تحصیل او د محکمې د حکم تطبیق د پولیسو په واسطه صورت مومي.

(۲) که چپرې د محکمې د قطعی او وروستی حکم تطبیق د اجباري تنفیذ غوښتنه وکړي، د پولیسو اداره د ځانگړو امنیتی تدبیرونو په نیولو او د مؤظف هیئت د امنیت په تأمینولو مکلفه ده. (۵۴)

د ضامن (کفیل) او معروض علیه مکلفیت

شلمه ماده:

(۱) هغه شخص چې د حقوقو ادارې ته یې د معروض علیه په احضارولو ضمانت ورکړی وي، د غوښتنې په صورت کې د دریو ورځو په موده کې د هغه په احضارولو مکلف دی.

(۲) که چپرې معروض علیه د اسلامي امارت کارکوونکی یا حکمی شخصیت وي، اړونده اداره مکلفه ده په ټاکلې میعاد کې معروض علیه د حقوقو ادارې د لیکلي غوښتنې پر بنسټ هغې ادارې ته واستوي. (۵۵)

مسافر او کوچی داین او مدیون

یوویستمه ماده:

که چپرې داین او مدیون کوچی یا مسافر وي، داین خپله عریضه د هغوی د لنډ مهالې استوگنې د ځای د حقوقو چپرې نږدې ادارې یا محکمې ته وړاندې کوي. (۵۶)

(۴) سابقه حواله.

(۵) سابقه حواله.

(۶) سابقه حواله.

د عارض او معروض په توګه استازیتوب

دوه ویشتمه ماده:

که چېرې د کلي اوسېدونکي په ګډه ډول په څېر ځای، عامه لار، مسیل او دې ته ورته اړوندو قضیو کې ډي نفع وي، د حقوقو په اداره کې د استازي په توګه د عارض یا معروض په حیث له هغوی څخه د ځینو حضور کافي دی. (۵۷)

نماینګی به حیث عارض و معروض

ماده بیست و دوم:

هرگاه اهالی قریه به صورت مشترک در قضایای مربوط چراگاه، راه عام، مسیل و امثال آن ذینفع باشند، حضور بعضی از آنها به حیث عارض یا معروض علیه منحیث نماینده در اداره حقوق کافی می باشد.

د استوګنې ځای

درویشتمه ماده:

(۱) د دې قانون له حکمونو سره سم د حقیقي شخص د استوګنې ځای عبارت دی له:

۱- هغه ځای چې شخص هلته له یو کال یا د یوه کال څخه زیاته استوګنه ولري.

۲- هغه ځای چې شخص هلته رسمي دنده ولري.

۳- هغه ځای چې شخص هغه د سوداګریز فعالیت یا د ټاکلي کسب د ترسره کولو مرکز غوره کړی وي.

(۲) د زوجې د استوګنې ځای د زوج د استوګنې ځای دی، خو د کوزدن د فسخ د غوښتنې په دعوو کې د زوجې د استوګنې ځای د هغې د ولي، وصي یا قانوني استازي د استوګنې ځای دی.

(۳) د قانوني اهلیت د نه لرونکي یا ناقص الاهلیت شخص د استوګنې ځای، له احوالو سره سم د هغه د ولي، وصي یا قیم د استوګنې ځای دی.

محل سکونت

ماده بیست و سوم:

(۱) محل سکونت شخص حقیقي مطابق احکام این قانون عبارت است از:

۱- محلی که شخص در آنجا بیش از یک سال سکونت داشته باشد.

۲- محلی که شخص در آنجا وظیفه رسمی داشته باشد.

۳- محلی که شخص آنجا را مرکز فعالیت تجارتي یا اجرای پیشه معین قرار داده باشد.

(۲) محل سکونت زوجه محل سکونت زوج می باشد، مگر در دعاوی فسخ نامزدی، مطالبه نفقه و تفریق، محل سکونت زوجه، محل سکونت ولی، وصی یا نماینده قانونی وی می باشد.

(۳) محل سکونت شخص غایب، مفقود، فاقد یا ناقص الاهلیت حسب احوال محل سکونت ولی، وصی یا قیم وی می باشد.

(۵۷) «مجلة الأحكام العدلیة» (ص ۳۲۹):

«المادة (۱۶۴۵) یُغْفَى حُضُورُ الْبَعْضِ مِنَ الطَّرَفَيْنِ فِي دَعْوَى الْأَشْيَاءِ الَّتِي تَكُونُ مَنَافِعُهَا مُشْتَرَكَةً بَيْنَ أَهْلِي قَرْيَتَيْنِ كَالنَّهْرِ وَالْمَرْعَى إِذَا كَانُوا قَوْمًا غَيْرَ مَحْضُورِينَ وَإِنَّمَا إِذَا كَانُوا مَحْضُورِينَ فَلَا يَغْفَى حُضُورُ بَعْضِهِمْ بَلْ يَلْزَمُ حُضُورَهُمْ كُلُّهُمْ أَوْ وَكَلَانِهِمْ.»

(۴) محل سکونت شخص حکمی محلی است که دفتر مرکزی آن در آن محل واقع است، در صورتی که دفتر مرکزی شخص حکمی در خارج از کشور و نمایندگی آن مقیم افغانستان باشد، محلی که نمایندگی آن در آن موقعیت داشته باشد، محل سکونت آن محسوب می‌گردد.

(۴) د حکمي شخص د استوگنې ځای هغه ځای دی چې مرکزي دفتر يې هلته واقع دی، په هغه صورت کې چې د حکمي شخص مرکزي دفتر له هېواد څخه بهر او نمایندگي يې په افغانستان کې وي، هغه ځای چې نمایندگي يې هلته موقعيت ولري، د هغه د استوگنې ځای گڼل کېږي. (۵۸)

دعوت به مصالحه

ماده بیست و چهارم:

(۱) اداره حقوق حین مراجعه عارض و معروض علیه و قبل از ارجاع قضیه به محکمه، قضیه را بررسی نموده، در صورت عدم قناعت، طرفین را به مصالحه دعوت می‌نماید.

(۲) هرگاه قضیه از طریق مصالحه حل و فصل شود، طرفین ورق اصلاحی را امضاء یا نشان انگشت گذاشته و بعد از تأیید عضو مسلکی اداره حقوق و مسؤول دفتر مربوط ثبت می‌گردد.

(۳) هرگاه قضیه از طریق مصالحه یا میانجیگری حل و فصل شده نتواند، عریضه با اسناد منضمه آن به محکمه ذیصلاح احاله می‌گردد.

مصالحې ته بلنه

خلورويشتمه ماده:

(۱) د حقوقو اداره د عارض او د معروض علیه د مراجعې په وخت کې او محکمې ته د قضیې له ارجاع مخکې قضیه ارزوي، د نه قناعت په صورت کې، لوري مصالحې ته رابولي. (۵۹)

(۲) که چېرې قضیه د مصالحې له لارې حل او فصل شي، لوري اصلاحي پانې لاسلیک کوي یا د گوتې نښان ږدي او د حقوقو د ادارې د مسلکي غړي او د اړونده دفتر د مسؤول له تأیید کولو وروسته ثبتېږي. (۶۰)

(۳) که چېرې قضیه د مصالحې یا منځګړیتوب له لارې حل او فصل نشي، عریضه د هغې له منضمه سندونو سره یو ځای واکمني محکمې ته احاله کېږي. (۶۱)

(۵۸) سابقه حوالې د ۱۳ مادي.

(۵۹) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۶۵۴ / ۴):

«المادة (۱۸۲۶) - (بوصي ويخطر القاضي بالمصالحة الطرفين مرة أو مرتين في المخاصمة الواقعة بين الأفرقاء أو بين الأجانب المأمول فيها رغبة الطرفين في الصلح فإن وافقا صالحهما على وفق المسائل المندرجة في كتاب الصلح وإن لم يوافقا أتم المحاكمة) ... ولا يستعجل بالحكم حتى أنه لو قضى القاضي بحق يكون ذلك سببا لحصول العداوة بين المدعي والمدعى عليه فتكون المصالحة أولى لدفع هذا المخذور (واقعات المفتين والعناية)»

(۶۰) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...

(۶۱) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام، شرح المادة (۱۸۲۶)» (۶۵۸ / ۴):

«وإذا لم يوافق الطرفان على الصلح أو لم يكن لهما رغبة في إجراء الصلح فلا يكلفهما الصلح بل يكمل المحاكمة وعليه أن يحكم لمن قامت الحجة له وليس للقاضي أن يترك دعوى الطرفين ويلج ويبرم عليهما بإجراء الصلح العناية " لأنه يشترط في أمثال هذا الصلح رضاه وموافقة الطرفين لأن الصلح كما عرفت في المادة (۱۵۳۱) هو عقد يرفع النزاع بين الطرفين بالتراضي فالصلح الذي يجري بإكراه غير معتبر.»

درېم فصل

د حقوقي غوښتنو په وړاندې د حقوقو د ادارې

اجراآت

د دين غوښتنه

پنځه ويشتمه ماده:

(۱) دائن كولى شي هر وخت خپل دين له مديون څخه وغواړي، مؤجل دين له دې حكم څخه مستثني دى. (۶۲)

(۲) مديون مكلف دى چې پر خپله ذمه د ثابت دين د غوښتنې په صورت كې، ياد دين دائن ته ورکړي، خو دا چې د ورکړې په هکله بل ډول موافقه صورت موندلې وي. (۶۳)

(۳) که چېرې ضامن د مديون پر ځای په ليکلي ډول د دين د اداء کولو ژمنه کړې وي، د دائن د ثابت دين په ورکړې مکلف دى. (۶۴)

فصل سوم

اجراآت اداره حقوق در برابر مطالبات

حقوقي

مطالبه دين

ماده بيست و پنجم:

(۱) داین می تواند هر وقت دين خود را از مديون مطالبه نماید، دين مؤجل از این حكم مستثني است.

(۲) مديون مكلف است دين ثابت خود را در صورت مطالبه، به داین تأديه نماید، مگر این که در مورد تأديه طور ديگرى موافقه صورت گرفته باشد.

(۳) هرگاه ضامن اداى دين را طور كتبى به عوض مديون تعهد نموده باشد، مكلف به پرداخت دين ثابت داین می باشد.

د سندونو پر بنسټ د حقوقو تحصيل

شپږ ويشتمه ماده:

د حقوقو اداره د لاندې سندونو پر بنسټ د حقوقو په تحصيل اقدام کوي:

۱- هغه رسمي سندونه چې د قانون له حکمونو سره سم، د امارتي ادارو په واسطه ترتيب، ثبت او صادر

تحصيل حقوق به اساس اسناد

ماده بيست وششم:

اداره حقوق بر اساس اسناد ذيل به تحصيل حقوق اقدام می نماید:

۱- اسناد رسمي که توسط ادارات امارتي طبق احکام قانون ترتيب، ثبت و صادر شده و عاری

(۶۲) «الموسوعة الفقهية الكويتية» (۱۱۹/۲۱) : « ۱ - وَيُنْقَسِمُ الدَّيْنُ بِاعْتِبَارِ وَقْتِ اَدَاةِ اِلَيْ قِسْمَيْنِ: حَالٍ وَمَوْجَلٍ (۳) . ا - فَالدَّيْنُ الْحَالُ: هُوَ مَا يَجِبُ اَدَاؤُهُ عِنْدَ طَلْبِ الدَّائِنِ، فَتَجُوزُ الْمَطْلَبَةُ بِاَدَاةِ عَلَي الْفَوْرِ، وَالْمُخَاصَمَةُ فِيهِ بِاتِّفَاقٍ. وَيَقَالُ لَهُ " الدَّيْنُ الْمَعْجَلُ " اَيْضًا.

ب - وَالدَّيْنُ الْمَوْجَلُ: هُوَ مَا لَا يَجِبُ اَدَاؤُهُ قَبْلَ خُلُوقِ الْاَجَلِ. لِكُنْ لَوْ اَدَّى قَبْلَهُ يَصِحُّ، وَيَسْقُطُ عَنِ ذِمَّةِ الْمُدِينِ. (۶) سابقه حواله.

(۶۳) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۱۲۱) : «(المادة ۶۴) : الطَّالِبُ مُخَيَّرٌ فِي الْمَطْلَبَةِ اِنْ شَاءَ طَالِبُ الْاَصْلِ بِالذَّيْنِ وَاِنْ شَاءَ طَالِبُ الْكَفِيلِ ، وَمَطْلَبَةُ اَحَدِهِمَا لَا تُسْقِطُ حَقَّ مَطْلَبَةِ الْاٰخَرِ وَيَعُدُّ مَطْلَبَتَهُ اَحَدَهُمَا لَهٗ اَنْ يُطَالَبَ الْاٰخَرُ وَيُطَالَبَهُمَا مَعًا.»

- شوي او له تزوير څخه خالي وي. (٦٥)
- از تزوير باشد.
- ٢- عرفي سندونه په هغه صورت کې چې معروض عليه په هغو قناعت ولري. (٦٦)
- ٢- اسناد عرفی در صورتی که معروض عليه به آن قناعت داشته باشد.
- ٣- هغه وثيقي چې د واکمنو محکمو په واسطه ترتيب او صادري شوي وي او د قضاء د محفوظ ثبت لرونکي او له جعل او تزوير پاکي وي. (٦٧)
- ٣- وثایق که توسط محاکم ذیصلاح ترتیب و صادر گردیده باشد و دارای ثبت محفوظ قضاء و عاری از جعل و تزوير باشد.
- ٤- د محکمو قطعي او وروستي حکمونه. (٦٨)
- ٤- احکام قطعی و نهایی محاکم.
- ٥- هغه قطعي او وروستي حکمونه چې د بهرني هېواد د محکمې په واسطه صادر او د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت له لوري تصديق او د سترې محکمې لخوا تائيد شوي وي. (٦٩)
- ٥- احکام قطعی و نهایی که توسط محکمه کشور خارجی صادر و از طرف وزارت امور خارجه افغانستان تصدیق و به تائید ستره محکمه رسیده باشد.
- ٦- په حقوقو اداره کې ترتيب شوي اصلاح خط چې د محکمې لخوا تائيد شوي وي، د رسمي سند په توګه شمېرل کېږي. (٧٠)
- ٦- اصلاح خط های که توسط اداره حقوق ذیصلاح ترتیب و از طرف محکمه تائید شده باشد سند رسمی شمرده میشود.
- ٧- هغه نور سندونه چې د قانون له حکمونو سره سم، د اعتبار وړ پېژندل شوي وي. (٧١)
- ٧- سایر اسناد که مطابق احکام قانون قابل اعتبار شناخته شده باشد.

(٦٥) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ٣٥٢) :

«المادة (١٧٣٧) البراءات السلطانية وقيود الدفاتر الخاقانية لكونها امينة من التزوير معمولاً بها.»

(٦٦) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (٤ / ١٦٢) :

«إذا أنكر من كتب، أو استكتب سنداً مرسوماً على الوجه المحرر أعلاه وأعطاه لآخر ممضياً بإمضائه أو محتوماً بختمه الدين الذي يحتويه ذلك السند مع اغترافه يكون السند له أي مع اغترافه بأن خط السند خطه والختم الذي في السند ختمه، وقد ختم منه كقوله مثلاً: إن السند محرر بخط يدي، وقد كتبتة إلا أنني لست مديناً فلا يعتبر إنكاره، ولا يحمل مجرد الإنكار على الكذب بالإقرار بالكتابة فلذلك لا يخلف الدائن، ويلزمه أداء ذلك الدين؛ لأن هذا السند هو عادة حجة، وغير ممنين إنكار المبلغ الذي يحتويه ويعد المنكر له مكابراً (رد المختار).»

(٦٧) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ٣٥٢) :

«المادة (١٧٣٨) - (يعمل أيضاً بسجلات المحاكم إذا كانت قد ضبطت سالمة من الحيلة والفساد على الوجه الذي يذكر في كتاب القضاء.»

(٦٨) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (٤ / ٤٨٢) :

«وقد نشر بتاريخ ٤ جمادى الأولى سنة ١٢٩٦ تعليمات بتنظيم السندات الشرعية التي يعمل ويحكم بمضمونها بلا بيته، حاوية ٢٥ مادة وصادرة بإرادة سنية. فلذلك فالإعلامات والسندات التي أعطيت بعد تاريخ التعليمات السنية المذكورة يجوز الحكم بمضمونها بلا بيته.»

(٦٩) سابقه حواله، حکه د محکمې د خوا تائيد سوي فيصله خپله د محکمې فيصله بلل کېږي.

(٧٠) سابقه حواله.

(٧١) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (٤ / ١٥٨) :

«الأصل الثاني: يعمل بالخط البريء من شائبة التزوير والتصنيع؛ لأن أكثر معاملات الناس تحصل بلا شهود فإن لم يعمل بالخط يستلزم ضياع أموال الناس (تكملة رد المختار).» ويتفرع عن ذلك المسائل الآتية:

أولاً: يعمل بحجة الوقف المقيدة في سجل المحكمة الموثوق به والمعمد عليه على ما جاء في المادة (١٧٣٩) ... رابعاً: تعتبر القيود المحررة في دفاتر التجار المعمد بها من قبيل الإقرار بالكتابة. خامساً: إن المادة (١٦٠٩) وقسمًا من المادة (١٦١٠) يتفرع على هذا الأصل.

په قسطونو د دین تحصیل

اوه ویشتمه ماده:

(۱) که چېرې مدیون دائن ته د ثابت دین د ورکړې توان ونلري، د دائن او مدیون د نه موافقې په صورت کې د حقوقو اداره کولای شي په قسطونو سره د دین د ورکړې وړاندیز ترتیب او واکمنې محکمې ته یې وړاندې کړي. (۷۲)

(۲) د قسطونو ټاکل د واکمنې محکمې په تجویز د مدیون مالي توان ته په کتو سره صورت مومي. (۷۳)

تحصیل دین به اقساط

ماده بیست و هفتم:

(۱) هرگاه مدیون توان پرداخت دین ثابت را به داین نداشته باشد، در صورت عدم موافقه داین و مدیون اداره حقوق می تواند، پیشنهاد پرداخت دین را به اقساط ترتیب و به محکمه ذیصلاح ارائه نماید.

(۲) تعیین اقساط به تجویز محکمه ذیصلاح بادر نظر داشت توان مالی مدیون صورت می گیرد.

له حق الاجرت یا بانکی حساب څخه د دین

تحصیل:

اته ویشتمه ماده:

(۱) که چېرې مدیون د دین د اداء کولو لپاره منقوله یا غیر منقوله شتمني ونلري، خو د اجرت په وړاندې شاغل وي، دین د اړوندې ادارې په همکاری د مدیون د لومړنیو احتیاجاتو په رعایتولو سره د مدیون د حق الاجرت له وجې څخه تحصیلېږي او دائن ته ورکول کېږي. (۷۴)

(۲) که چېرې مدیون، د دائن دین ورنکړي، د حقوقو اداره د هغه د شتمني په تثبیت لاس پورې کوي. په

تحصیل دین از حق الاجرت یا حساب

بانکی

ماده بیست و هشتم:

(۱) هرگاه مدیون، دارایی منقول یا غیرمنقول جهت ادای دین نداشته ولی شاغل در برابر اجرت باشد، دین به همکاری اداره مربوط با رعایت احتیاجات اولیه مدیون از وجه حق الاجرت مدیون تحصیل و به داین پرداخته می شود.

(۲) هرگاه مدیون، دین داین را تأدیه نماید، اداره حقوق به تثبیت

(۷۲) «حاشیه ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۴/ ۵۳۳):

«عَلَيْهِ أَلْفٌ تَمَنُّ جَعَلَهُ رَبُّهُ نُجُومًا إِنْ أَخَلَ بِنَجْمِ حَلِّ الْبَاقِي فَلَأَمْرٌ كَمَا شَرَطَ مُلْتَقِطٌ، وَهِيَ كَثِيرَةٌ الْوُقُوعِ.» الدر المختار

(۷۳) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»

«درر الحکام فی شرح مجلة الأحكام» (۲/ ۴۱۹):

«حاصله أن القاضي ينصب ناظرًا فينبغي أن ينظر للمدين كما ينظر للرماء فيبيع ما كان أنظر له (العناية).»

(۷۴) «الفتاوى الهندية» (۵/ ۶۳):

«ويأخذون فضل كسبه يقسم بينهم بالحصص، هذا إذا أخذوا فضل كسبه يغير اختياره أو أخذه القاضي وقسمه بينهم بدون اختياره.»

«حاشیه ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۳۸۴):

«قولُهُ: وَسَيَجِيءُ تَعَامُهُ فِي الْحَجْرِ» قَالَ الْمُصَنِّفُ وَالشَّارِحُ هُنَاكَ وَالْقَاضِي يَخْسُ الْخَرَّ الْمَدْيُونُونَ لِيَبِيعَ مَالَهُ لِذَيْتِهِ وَقَضَى دَرَاهِمَ ذَيْتِهِ مِنْ ذَرَاهِمِهِ

يَعْنِي بِلَا أَمْرِهِ، وَكَذَا لَوْ كَانَ ذَنَائِيرَ وَبَاعَ ذَنَائِيرَهُ بِذَرَاهِمَ ذَيْتِهِ وَبِالْعَكْسِ اسْتَحْسَانًا لِاتِّحَادِهِمَا فِي التَّمْنِيَةِ.»

دارایی وی اقدام می‌کند. در صورتی که مدیون دارای حساب بانکی باشد یا اموال منقول باشد، اداره حقوق بنابر مطالبه محکوم له حساب وی را پس از استیذان محکمه ذیصلاح مسدود و با رعایت احتیاجات اولیه مدیون به تحصیل حق داین، اقدام می‌نماید.

(۳) هرگاه حکم قطعی و نهایی محکمه در مورد پرداخت حق محکوم له صادر شده باشد و محکوم علیه حاضر به پرداخت حق محکوم له نباشد. اداره حقوق به تثبیت دارایی وی اقدام می‌کند. در صورتی که محکوم علیه دارای حساب بانکی باشد، اداره حقوق حساب وی را مسدود و با رعایت احتیاجات اولیه محکوم علیه به تحصیل حق محکوم له اقدام می‌نماید.

هغه صورت کې چې مدیون د بانکي حساب یا دمنقولو مالونو لرونکی وي، د حقوقو اداره د محکوم له په غوښتنه د هغه حساب د واکمني محکمې له استیذان وروسته تړي او د مدیون د لومړنیو احتیاجاتو په رعایتولو سره د دائن د حق په تحصیل لاس پورې کوي. (۷۵)

(۳) که چېرې د محکوم له د حق د ورکړې په هکله د محکمې قطعي او وروستی حکم صادر شوی وي او محکوم علیه د محکوم له د حق ورکړې ته حاضر نه وي، د حقوقو اداره د هغه د شتمنی په تثبیت لاس پورې کوي. په هغه صورت کې چې محکوم علیه د بانکي حساب لرونکی وي، د حقوقو اداره د هغه حساب تړي او د محکوم علیه د لومړنیو احتیاجاتو په رعایتولو سره د محکوم له د حق په تحصیل لاس پورې کوي. (۷۶)

فصل چهارم

تخلیه و تسلیمی ملکیت

تخلیه ملکیت مالک

ماده بیست ونهم:

تخلیه ملکیت مالک از تصرف شخص دیگر به

خلورم فصل

د ملکیت تخلیه او تسلیمی

د مالک د ملکیت تخلیه

نهه ویشتمه ماده:

د بل شخص له تصرف څخه د مالک د ملکیت تخلیه

(۷۵) «درر الحکام فی شرح مجله الأحکام» (۲/ ۴۱۴):

«(ماده ۹۹۸) - (لَوْ ظَهَرَ عِنْدَ الْحَاكِمِ مُمَاطَلَةُ الْمَدِينِ فِي آدَاءِ دَيْنِهِ خَالَ كَوْنُهُ مُقْتَدِرًا أَوْ طَلَبَ الْغُرْمَاءُ بَيْعَ مَالِهِ وَتَأْدِيَةَ دَيْنِهِ حَجَرَ الْحَاكِمِ مَالَهُ، وَإِذَا امْتَنَعَ عَنْ بَيْعِهِ وَتَأْدِيَةِ الدَّيْنِ بَاعَهُ الْحَاكِمُ وَأَدَّى دَيْنَهُ فَيَبْدَأُ بِمَا يَبِيعُهُ أَهْوَنَ فِي حَقِّ الدَّيْنِ بِتَقْدِيمِ النُّقُودِ أَوْلَا فَإِنْ لَمْ تَفْ فَالْغُرُوضُ فَإِنْ لَمْ تَفْ الْغُرُوضُ أَيْضًا فَالْعَقَارُ)»

«حَتَّى لَا يَضُرَّ بِالذَّانِبِ بِإِخْرَاجِهِ مَالَهُ مِنْ مَلِكِهِ ظَاهِرًا بِوَجْهِهِ مِنْ الْوَجْهِهِ كَالْبَيْعِ وَالْإِقْرَارِ مُوَاضَعَةً مَثَلًا (الْهُدَايَةُ)»

«درر الحکام فی شرح مجله الأحکام» (۲/ ۴۱۴):

«وَيَلْزَمُ عَلَى كُلِّ خَالَ وَإِنْ لَمْ يَنْكَرْ فِي الْمَجْلَةِ فِي حَجْرِ الْمَدِينِ طَلَبَ الدَّانِبِ ذَلِكَ وَلَيْسَ لِلْحَاكِمِ حَجْرَ الْمَدِينِ بِلَا طَلَبٍ»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۶/ ۱۵۱):

«قَالَ فِي التَّبْيِينِ: ثُمَّ عِنْدَهُمَا يَبْدَأُ الْقَاضِي بِبَيْعِ النُّقُودِ، ثُمَّ الْغُرُوضِ ... وَقَالَ بَعْضُهُمْ: يَبْدَأُ بِبَيْعِ مَا يُخْشَى عَلَيْهِ النَّوَى مِنْ غُرُوضِهِ، ثُمَّ بِمَا لَا يُخْشَى عَلَيْهِ، ثُمَّ بِالْعَقَارِ»

فَالْحَاصِلُ: أَنَّهُ يَبِيعُ مَا كَانَ أَنْظَرَ لَهُ وَيُتْرَكُ عَلَيْهِ دَسْتُ مَنْ ثِيَابِهِ يَعْنِي بَدَلَهُ وَقِيلَ: دَسْتَانٌ لِأَنَّهُ إِذَا غَسَلَ ثِيَابَهُ لَا يَبْدُ لَهُ مِنْ مَلْبَسٍ وَقَالُوا: إِذَا كَانَ يَخْتَفِي بِذَوْنِهَا تَبَاعٌ، وَيُقْضَى الدَّيْنُ بِبَعْضِ ثَمَنِهَا، وَيَشْتَرِي بِمَا بَقِيَ ثَوْبًا يَلْبَسُهُ ... وَعَنْ هَذَا قَالُوا: يَبِيعُ مَا لَا يَخْتَاجُ إِلَيْهِ فِي الْحَالِ كَاللَّبِيدِ فِي الصَّنِيفِ وَالنُّطْعِ فِي الثَّبَاتِ ...»

(۷۶) سابقه حوالی.

د هغه قانوني سند له مخې چې مبطل يې شتون ونلري، د مالک يا د هغه د قانوني استازي په غوښتنه د واکمنې محکمې په تجویز ددې قانون په يو څلوربڼتمه ماده د(۱ او ۲) فقروکې د درج شوي هيئت په واسطه صورت مومي. (۷۷)

اساس سند قانونی که مبطل آن موجود نباشد، به تقاضای مالک یا نماینده قانونی وی به تجویز محکمه ذیصلاح توسط هیئت مندرج فقر های (۱ و ۲) ماده چهل و یکم این قانون صورت می-گیرد.

د تخليبي ابلاغ

دیرشمه ماده:

د حقوقو اداره، د غیر منقول ملکیت د تخليبي موضوع متصرف ته ابلاغوي، په دې صورت کې متصرف مکلف دی، غیر منقول ملکیت د ابلاغ له نېټې وروسته د پنځلسو ورځو مودې په ترڅ کې تخليه کړي، دغه موده د مالک په موافقه تمدیدېدای شي. (۷۸)

ابلاغ تخليه

ماده سی ام:

اداره حقوق، موضوع تخليه ملکیت غیر منقول را به متصرف ابلاغ می نماید، در این صورت متصرف مکلف است، ملکیت غیر منقول را در خلال مدت پانزده روز بعد از تاریخ ابلاغ تخليه نماید، این مدت به موافقه مالک تمدید شده می تواند.

د سوداگریز ځای تخليه

يو دېرشمه ماده:

سوداگریز ځای او موضع د اجارې د قرارداد د مودې له پایته رسېدو وروسته، په هغه صورت کې چې مالک په خپله هغه ته اړتیا ولري او اجاره اخیستونکی هغه تخليه نکړي د واکمنې محکمې له تجویز وروسته په جبري ډول تخليه کېږي. (۷۹)

تخليه محل تجارتي

ماده سی و یکم:

موضع و محل تجارتي بعد از ختم میعاد قرار داد اجاره، در صورتی که مالک خود به آن ضرورت داشته باشد و اجاره گیرنده آنرا تخليه نه نماید بعد از تجویز محکمه ذیصلاح جبراً تخليه می گردد.

(۷۷) «مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح» (۳۱۰۳/۷) : «عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - «أَنْصُرُ أَحَاكَ» (أَي: الْمُسْلِمِ ظَالِمًا) ... (أَوْ مَظْلُومًا) ... (فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْصُرْهُ) أَي: أَنَا (مَظْلُومًا) ، أَي: حَالُ كَوْنِهِ مَظْلُومًا وَهُوَ ظَاهِرُ الْمَبْنَى (فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟) ، فَأَبَتْهُ خَفِيَّ الْمَعْنَى (قَالَ: تَمَنِّعُهُ مِنَ الظُّلْمِ) ، أَي: الَّذِي يُرِيدُ فِعْلَهُ (فَذَلِكَ) أَي: مَنْعَكَ إِبَاهُ مِنْهُ (تَنْصُرُكَ إِبَاهُ) .» (۷۸) «الدر المختار شرح تنوير الأبصار وجامع البحار» (ص ۶۱۷) : «لا يجوز التصرف في مال غيره بلا إذنه ولا ولايته» (۷۹) سابقه حوالې.

د غیر سوداگریز خای تخلیه

دوه دپړشمه ماده:

(۱) اجاره اخیستونکی نشي کولی د قرارداد له پایته رسېدو وروسته هغه غیر سوداگریز خای چې د ټاکلې مودې لپاره یې په اجارې اخیستی، د هغه د تخلیې په هکله د مالک د غوښتنې په صورت کې، په خپل تصرف کې وساتي.^(۸۰)

(۲) په ولسوالیو کې ابتداییه محکمه او په ولایتونو کې مرافعه محکمه کولی شي استوګنځي ته د اجاره اخیستونکي د اړتیا په صورت کې له احوالو سره سم ضرورت ته په کتو عقد ته تمدید ورکړي.^(۸۱)

غائب اجاره اخیستونکی:

دري دپړشمه ماده:

(۱) که چېرې اجاره اخیستونکی له دریو میاشتو مودې څخه زیات غائب شي او د هغه د غیابت په پایله کې د مالک اجاره او عایدات وځنډول شي، د حقوقو اداره د مالک په غوښتنه موضوع له گڼ تیراژو تولیدو رسنیو څخه د یوې له لارې د غائب شخص د خبرتیا او حضور لپاره د مالک په لگښت اعلانوي.^(۸۲)

(۲) که چېرې غائب شخص د اعلان له نېټې څخه زیات نه زیات د دوه میاشتو مودې په ترڅ کې حاضر

تخلیه محل غیر تجارتي

ماده سی و دوم:

(۱) اجاره گیرنده نمی تواند بعد از ختم قرارداد محل غیر تجارتي که به مدت معین آنرا به اجاره گرفته است، در صورت تقاضای مالک مبنی بر تخلیه آن، در تصرف خود نگهدارد.

(۲) محکمه ابتداییه در ولسوالی ها و محکمه مرافعه در ولایات می توانند در صورت ضرورت اجاره گیرنده به سر پناه حسب احوال و نظر داشت ضرورت عقد را تمدید نماید.

اجاره گیرنده غایب

ماده سی و سوم:

(۱) هرگاه اجاره گیرنده، بیش از مدت سه ماه غایب گردد و در نتیجه غیابت وی اجاره و عایدات مالک معطل شود، اداره حقوق به اساس تقاضای مالک موضوع را از طریق یکی از رسانه های همگانی کثیرالانتشار جهت آگاهی و حضور شخص غایب به مصرف مالک اعلان می نماید.

(۲) هرگاه شخص غایب در خلال حد اکثر مدت سه ماه بعد از تاریخ اعلان حاضر نگردد،

(۸۰) «الدر المختار شرح تنویر الأبصار وجامع البحار» (ص ۶۱۷) :

«لا يجوز التصرف في مال غيره بلا إذنه ولا ولايته»

(۸۱) «الموسوعة الفقهية الكويتية» (۹ / ۷۱) :

«ولا يقرُّ الفقهاءُ بِنَعْمٍ لَمْ يَقُمْ عَلَى التَّرَاضِي مِنَ الْجَانِبَيْنِ: الْبَائِعِ وَالْمُشْتَرِي، إِلَّا مَا تَوَجَّهَ الْمَصْلَحَةُ الْعَامَّةُ لِإِحْقَاقِ حَقِّ، أَوْ تَحْقِيقِ مَصْلَحَةِ عَامَّةٍ، أَوْ دَفْعِ ضَرَرٍ خَاصٍّ أَوْ عَامٍّ، وَهُوَ مَا يُسَمَّى فِي عَرَفِهِمُ: الْإِكْرَاهُ الْمَشْرُوعُ، أَوْ الْإِكْرَاهُ بِحَقِّ. وَمِنْهَا: الْعُقُودُ الْجَبْرِيَّةُ الَّتِي يُجْرِيهَا الْحَاكِمُ، إِمَّا مُبَاشَرَةً نِبَايَةَ عَمَّنْ يَجِبُ عَلَيْهِ إِجْرَاؤُهَا، إِذَا امْتَنَعَ عَنْهَا، أَوْ يُجْبَرُ هُوَ عَلَى إِجْرَائِهَا.»

(۸۲) «درر الحکام فی شرح مجله الأحکام» (۱ / ۱۰۹) :

«تَصَرَّفَ الْإِمَامُ فِي بَيْتِ الْمَالِ وَغَيْرِهِ مِنَ الْأُمُورِ الْعَامَّةِ بِشَرْطِ اقْتِرَانِهِ بِالْمَنْفَعَةِ تَصَرَّفَ نَافِدٌ وَمَشْرُوعٌ.»

نشي، د حقوقو اداره د ملكيت تخليه او تسليمي واكمني محكمې ته وړاندیزوي، په دې صورت كې محكمه د وړاندیز له وړاندې كېدو څخه وروسته د لسو ورځو مودې په ترڅ كې، د ملكيت د غيايي تخليې په هكله تصميم نيسي.^(۸۳)

اداره حقوق تخليه و تسليمي ملكيت را به محكمه ذیصلاح پیشنهاد می نماید، در این صورت محكمه در خلال مدت ده روز بعد از ارائه پیشنهاد، تصميم مبنی بر تخليه غيايي ملكيت را اتخاذ می نماید.

د غائب شخص د مالونو په هكله اجراءات

څلور دېرشمه ماده:

(۱) كه چېرې غائب شخص قائم مقام ونلري، هغه مالونه چې له تخليه شوي ملكيت څخه لاسته راغلي دي، ددې قانون په يو څلوبنتمه ماده د(۱) فقري كې د درج شوي مؤلف هيت په واسطه په څلورو نقلونو كې فهرست او تشریح كېږي، يو يو نقل يې د حكم د صادرېدو په واكمنه محكمه، بناړوالي، د حقوقو په اړونده اداره او د سيمې د پوليسو په اداره كې ساتل كېږي.^(۸۴)

(۲) كه چېرې د دې مادې په (۱) فقره كې درج شوي مالونه د زياتې فني تشریح غوښتنه وكړي د اهل خبره له نظرڅخه گټه اخيستل كېږي، په هغه صورت كې چې دغه شان اجراءات د لگښتونو غوښتنه وكړي، دملكيت مالك د هغو په وركړې مكلف دی. البته د غائب شخص د راتلو په وخت كې مالك پر هغه باندي رجوع كولى شي.^(۸۵)

اجراءات در مورد اموال شخص غايب

ماده سي وچهارم:

(۱) هرگاه شخص غايب، قايم مقام نداشته باشد، اموالی که از ملكيت تخليه شده بدست آمده، توسط هيت مؤلف مندرج فقره (۱) ماده چهل و يكم اين قانون در چهار نقل فهرست و تشریح گردیده، يك يك نقل آن در محكمه ذیصلاح صدور حكم، شاروالی، اداره حقوق مربوط و پوليس محل حفظ می گردد.

(۲) هرگاه اموال مندرج فقره (۱) اين ماده مستلزم تشریح مزيد فنی باشد، از نظر اهل خبره استفاده می گردد، در صورتی که اين نوع اجراءات ايجاب مصارف را نماید، مالك ملكيت مكلف به پرداخت آن می باشد. البته دروقت حضور شخص غايب ميتواند درمورد بالای مالك ملكيت رجوع کرده می تواند.

(۸۳) «الموسوعة الفقهية الكويتية» (۱/ ۲۷۳) :

«وقيل: إن الفسخ يتوقف على التراضي أو القضاء؛ لأن هذا الخيار ثبت بعد تمام العقد، فأشبهه الرد بالعيب بعد القبض. وقيل: إن كان العذر ظاهراً فلا حاجة إلى القضاء، وإن كان خفياً كالدَّين اشترط القضاء. وهو ما استحسنه الكاساني وغيره. وعند الاختلاف بين المتعاقدين فإن الإجازة تفسخ بالقضاء.»

«الفتاوى الهندية» (۴/ ۴۵۸) :

«وإذا تحقق العذر ومسَّت الحاجة إلى النقص هل يتفرَّد صاحب العذر بالنقص أو يحتاج إلى القضاء أو الرضاء اختلفت الروايات فيه والصحيح أن العذر إذا كان ظاهراً يتفرَّد، وإن كان مشتبهاً لا يتفرَّد. كذا في فتاوى قاضي خان»

(۸۴) «درر الحكام في شرح مجلة الأحكام» (۱/ ۱۰۹) :

«تصرَّف الإمام في بيت المال وغيره من الأمور العامة بشرط اقتضائه بالمنفعة تصرَّف نافذ ومشروع»

(۸۵) «بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع» (۶/ ۲۰۳) :

(۳) هغه مالونه چې له تخلیه شوي ملکیت څخه تر لاسه شوي د غائب شخص یا د هغه د قانوني قائم مقام تر حضور پورې د محکمې له تجویز سره سم، په رسمي ډول د تخلیه شوي ملکیت اصلي مالک ته تسلیمېږي یا هغه خوندي ځای کې چې محکمه یې تشخیص کړي ساتل کېږي.^(۸۶)

(۴) که چېرې د دې مادې په (۳) فقره کې درج شوی ملکیت د بانک تر تضمین لاندې وي، هغه مالونه چې له هغه څخه تر لاسه شوي دي، بانک ته تسلیمېږي. ددې قانون په یو څلورېنښتمه ماده د (۱) فقرې کې درج شوی هیئت د واکمنې محکمې له استیذان وروسته د داوطلبې له لارې پلوري او د هغه له پلورنې څخه تر لاسه شوې وجه د غائب اجاره اخیستونکي په نامه او لګښت د امانت په حساب بانک ته تحویلوي.^(۸۷)

(۵) که چېرې غائب شخص یا د هغه قانوني قائم مقام د یو کال تر مودې پورې حاضر نشي یا له تخلیه شوي ملکیت څخه تر لاسه شوي مالونه ژر فاسدېدونکي یا د ماډل په لحاظ خپل ارزښت کم او یا خپل خاصیت له لاسه ورکړي، یاد مالونه ددې قانون په یو څلورېنښتمه ماده د (۱) فقرې کې درج شوي هیئت په واسطه د واکمنې محکمې په تجویز، پلورل کېږي او پیسې یې د ودیعي په ډول د

(۳) اموالی که از ملکیت تخلیه شده بدست آمده الی حضور شخص غایب یا قایم مقام قانونی وی طبق تجویز محکمه به مالک اصلی ملکیت تخلیه شده رسماً تسلیم یا در محل مصوّن که محکمه تشخیص نماید، نگهداری می شود.

(۴) هرگاه ملکیت مندرج فقره (۳) این ماده تحت تضمین بانک قرار داشته باشد، اموالی که از آن بدست آمده به بانک تسلیم داده می شود. هیئت مندرج فقره (۱) ماده چهل و یکم این قانون بعد از استیذان محکمه ذیصلاح از طریق داوطلبی آنرا به فروش رسانیده و وجه ناشی از فروش آن به نام و مصرف اجاره گیرنده غایب به حساب امانت تحویل بانک می گردد.

(۵) هرگاه شخص غایب یا قایم مقام قانونی وی الی مدت یکسال حاضر نگردد یا اموال به دست آمده از ملکیت تخلیه شده، سریع الفساد باشد یا از لحاظ مادل خاصیت خود را از دست بدهد، اموال مذکور توسط هیئت مندرج فقره (۱) ماده چهل و یکم این قانون به تجویز محکمه ذیصلاح، بفروش رسیده و پول آن طور ودیعه به

«إذا أخذ الأبق لصاحبه فإن شاء الأخذ أمسكه على صاحبه حتى يجيء فيأخذه، وإن شاء ذهب به إلى صاحبه فرده عليه ... وما أنفق عليه فإن كان بإذن القاضي يرجع به على صاحبه وإلا فلا؛ لأنه يكون متطوعاً.»

«تحفة الفقهاء» (۳/ ۳۵۲):

«ولو أنفق عليه الملتقط ليرجع عليه بعد بلوغه فإن كان بإذن القاضي له أن يرجع وإلا فيكون متبرعاً.»

(^{۸۶}) «العقود الدرية في تنقيح الفتاوى الحامدية» (۲/ ۱۴۱):

«قال في البحر الرائق من كتاب الدعوى وقد صارت حادثة الفتوى مضت المدة وغاب المستأجر وترك متاعه في الدار فأفتيت بأن له أن يفتح الدار ويسكن فيها وأما المتاع فيجعلها في تاجية إلى أن يخضر صاحبها.»

(^{۸۷}) «بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع» (۶/ ۱۴۸):

«وله أن يبيع ما يخاف الفساد عليه بإذن القاضي؛ لأن يبيع ما يخاف عليه الفساد من باب الحفظ، فله أن يبيعه لكن بإذن القاضي له؛ لأن له ولاية في مال غيره في الجملة، فإن باع بغير إذنه، ضمن؛ لأنه لا ولاية له عليه، وإذا باع بأمر الحاكم كان ثمنه رهنا في يده؛ لأنه بدل المرهون فيكون رهناً.»

نام و مصرف اجاره گیرنده، تحویل بانک می گردد.

تعیین قیّم

ماده سی و پنجم:

(۱) هرگاه محکمه در رابطه به تسلیمی محکوم بها به محکوم له حکم صادر نموده ولی محکوم له یا نماینده قانونی وی به منظور تسلیمی محکوم بها حاضر نگردد، در این صورت اداره حقوق، تعیین قیّم را به محکمه ذیصلاح پیشنهاد می نماید.

(۲) محکوم بها مندرج فقره (۱) این ماده از طرف هیئت مندرج فقره (۱) ماده چهل و یکم این قانون به شخصی که از طرف محکمه به حیث قیّم تعیین می گردد، تسلیم داده می شود.

فصل پنجم

تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه و تنفیذ اجباری

اخذ استحضاری

ماده سی و ششم:

(۱) اداره حقوق، حکم قطعی و نهائی محکمه ذیصلاح را مبنی به تحصیل دین به اطلاع داین و مدیون رسانیده و از آنها استحضاری اخذ

اجاره اخیستونکی په نامه او لگښت بانک کې تحویلېږي. (۸۸)

د قیّم ټاکنه

پنځه دېرشمه ماده:

(۱) که چېرې محکمه محکوم له ته د محکوم بها د تسلیمولو په اړوند حکم صادر کړي، خو محکوم له یا د هغه قانونی استازی د محکوم بها د تسلیمی په منظور حاضر نشي، په دې صورت کې د حقوقو اداره واکمني محکمې ته د قیّم ټاکنه وړاند یزوي. (۱)

(۲) د دې مادې په (۱) فقره کې درج شوی محکوم بها د دې قانون په یو څلوبښتمه ماده د (۱) فقرې کې د درج شوي هیئت له خوا هغه شخص ته چې د محکمې له لوري د قیّم په توګه ټاکل کېږي، تسلیمېږي. (۸۹)

پنځم فصل

د محکمې د قطعي او وروستي حکم تطبیق او اجباري تنفیذ

د استحضاري اخیستل

شپږدیرشمه ماده:

د حقوقو اداره د دین د تحصیل په اړه د واکمني محکمې د قطعي او وروستي حکم په هکله داین او مدیون ته خبر ورکوي او له هغوی څخه استحضاري

(۸۸) «قال الکاساني رحمه الله في كتابه بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع في حق الأبق» (۶/ ۲۰۳) : «فإن طالبت المدة ولم يجئ له طالب باعه القاضي وأخذ ثمنه يحفظه على صاحبه؛ لأن ذلك حفظ له معنى» و أيضا سابقه حواله.

(۸۹) «درر الحکام في شرح مجلة الأحکام» (۱/ ۱۰۹) :

«تَصَرَّفَ الْإِمَامُ فِي بَيْتِ الْمَالِ وَغَيْرِهِ مِنَ الْأُمُورِ الْعَامَّةِ بِشَرْطِ اقْتِرَانِهِ بِالْمَنْفَعَةِ تَصَرَّفَتْ نَافِدٌ وَمَشْرُوعٌ»

د حکمی اشخاص او امارتی ادارو د استازوغوښتنه

اوه دېرشمه ماده:

که چیري محکوم له حکمي شخص يا امارتي اداره وي د هغه واکمن استازی په رسمي ډول د حقوقو د ادارې له لاري غوښتل کيږي، په دې صورت کي امارتي اداره او يا حکمي شخص مکلف دي چي خپل استازی د (٣) کاري ورځو په موده کي د حقوقو ادارې ته وروپيژني، د استازي د نه وروپيژندلو په صورت کي، راتلونکی مسؤليت د اړوندي ادارې په غاړه دی.(٩١)

استحضاری نماینده اشخاص حکمی و ادارهامارتی

ماده سی و هفتم:

(٢) هرگاه محکوم له شخص حکمی یا اداره امارتی باشد نماینده با صلاحیت آن رسماً از طریق اداره حقوق مطالبه می گردد. در این صورت اداره امارتی و یا شخص حکمی مکلف است، نماینده خود را در ظرف (٣) روز کاری به اداره حقوق معرفی نماید در صورت عدم معرفی نماینده، مسؤولیت بعدی به عهده اداره مربوط می باشد.

د محکمې د قطعي او وروستي حکم تطبيق

اته دېرشمه ماده:

(١) محکوم عليه د محکمې د قطعي او وروستي حکم له صادرېدو وروسته، د پنځلسو ورځو مودې په ترڅ کي، د حکم د نص د مندرجاتو په رعایتولو مکلف دی.(٩٢)

(٢) که چېرې محکوم عليه له مؤجه عذر پرته د دې مادې په (١) فقره کي د درج شوې مودې په ترڅ

تطبيق حکم قطعي و نهائي محکمه

ماده سی و هشتم:

(١) محکوم عليه بعد از اصدار حکم قطعي و نهایی محکمه، مکلف به رعایت مندرجات نص حکم، در خلال مدت پانزده روز می باشد.

(٢) هرگاه محکوم عليه از رعایت حکم قطعي و نهایی محکمه در خلال مدت مندرج

(٩٠) «حاشیة ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (١٠٥ / ١) :

«طر. مَطْلَبُ الْمُخْتَارِ أَنْ الْأَصْلَ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ أَقُولُ: وَصَرَّحَ فِي التَّحْرِيرِ بِأَنَّ الْمُخْتَارَ أَنْ الْأَصْلَ الْإِبَاحَةُ عِنْدَ الْجُمْهُورِ مِنَ الْحَنْفِيَّةِ وَالشَّافِعِيَّةِ أَهْ وَتَبِعَهُ تَلْمِيذُهُ الْعَلَّامَةُ قَاسِمٌ، وَجَرَى عَلَيْهِ فِي الْهَدَايَةِ مِنْ فَصْلِ الْحُدَادِ، وَفِي الْخَاتِيَةِ مِنْ أَوَائِلِ الْحَظَرِ وَالْإِبَاحَةِ. وَقَالَ فِي شَرْحِ التَّحْرِيرِ: وَهُوَ قَوْلٌ مُغْتَزَلَةٌ الْبَصْرَةَ وَكَثِيرٌ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ وَأَكْثَرُ الْحَنْفِيَّةِ لَا سِيَّمَا الْعِرَاقِيِّينَ.»

(٩١) «حاشیة ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (١٦٧ / ٥) :

«أَنْ طَاعَةَ أَمْرِ السُّلْطَانِ بِمَبَاحٍ وَاجِبَةٌ.»

«حاشیة ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (٤٢٢ / ٥) :

«وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ تَأْفِلاً عَنْ أَيْمَتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجَبَ أَهْ.»

«مجلة الأحكام العدلية» (ص ٣٦٤) :

«الْمَادَةُ (١٨٠٠) الْقَاضِي وَكَيْلٌ مِنْ قِبَلِ السُّلْطَانِ بِإِجْرَاءِ الْمَحَاكِمَةِ وَالْحُكْمِ.»

«الْمَادَةُ (١٨٠١) الْقَضَاءُ يَتَقَيَّدُ وَيَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ أَوْ الْمَكَانِ وَاسْتِثْنَاءُ بَعْضِ الْخُصُومَاتِ ...»

(٩٢) «الدر المختار شرح تنوير الأبصار وجامع البحار» (ص ٦١٧) :

«لَا يَجُوزُ التَّصَرُّفُ فِي مَالٍ غَيْرِهِ بِلَا إِذْنِهِ وَلَا وَلايَتِهِ.»

فقرة (۱) این ماده بدون عذر مؤجه امتناع ورزد، اداره حقوق مطابق احكام این قانون در خلال مدت بیست روز به تنفیذ اجباری آن توسط هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون به اقدام می نماید.

(۳) هرگاه حین تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه اشکال بروز نماید، اداره حقوق موضوع را جهت رفع اشکال به محکمه ذیصلاح محول می نماید.

(۴) هرگاه شخص محکوم له غایب باشد، اداره حقوق مکلف است، قرار ذیل حکم قطعی و نهایی محکمه را تطبیق نماید:

۱- در صورتیکه محکوم بها اموال غیر منقول باشد، مطابق حکم ماده چهل و یکم این قانون اجراءات صورت می گیرد.

۲- در صورتی که محکوم بها وجوه نقدی باشد، به حساب امانت به مصرف محکوم له تحویل بانک می گردد.

ایفای دین از طریق تنفیذ اجباری

ماده سی ونهم:

(۱) هرگاه دین ثابت ذمت مدیون مطابق احكام این قانون تحصیل شده نتواند، تحصیل دین از

کپی د محکمې د قطعي او وروستي حکم له رعایتولو څخه ډډه وکړي، د حقوقو اداره د دې قانون له حکمونو سره سم، د دې قانون په یو څلویښتمه ماده کې د درج شوي هیئت په واسطه، د شلو ورځو مودې په ترڅ کې د هغه په اجباري تنفیذ لاس پورې کوي. (۹۳)

(۳) که چېرې د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق په وخت کې ستونزه څرګنده شي، د حقوقو اداره موضوع د ستونزې د لرې کولو لپاره واکمني محکمې ته محول کوي. (۹۴)

(۴) که چېرې محکوم له شخص غائب وي، د حقوقو اداره مکلفه ده، د محکمې قطعي او وروستی حکم په لاندې ډول تطبیق کړي:

۱- په هغه صورت کې چې محکوم بها غیر منقول مالونه وي د دې قانون د څلویښتمې مادې له حکم سره سم، اجراءات صورت مومي. (۹۵)

۲- په هغه صورت کې چې محکوم بها نغدي وجوه وي، د امانت په حساب د محکوم له په لګښت بانک ته تحویلېږي.

د اجباري تنفیذ له لارې د دین اداء کول

ننه دیرشمه ماده:

(۱) که چېرې د دې قانون له حکمونو سره سم، د مدیون پر ذمه ثابت دین تحصیل نکړای شي، د دین

(۹۳) «مرقاة المفاتیح شرح مشکاة المصابیح» (۳۱۰۳/۷) : «۴۹۵۷ - (و عن أنس - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله - صلى الله عليه وسلم - «أَنْصُرُ أَخَاكَ») أَي: الْمُسْلِمِ (ظَالِمًا) ... (أَوْ مَظْلُومًا) ... (فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْصُرْهُ) أَي: أَنَا (مَظْلُومًا) ، أَي: حَالُ كَوْنِهِ مَظْلُومًا وَهُوَ ظَاهِرُ الْمَبْنَى (فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟) ، فَإِنَّهُ خَفِيَ الْمَعْنَى (قَالَ: تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ) ، أَي: الَّذِي يُرِيدُ فِعْلَهُ (فَذَلِكَ) أَي: مَنْعَكَ إِيَّاهُ مِنْهُ (نَصْرَكَ إِيَّاهُ) .» (۹۴) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴) : «المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم. المادة (۱۸۰۱) القضاء يتفقد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...» (۹۵) سابقه حواله.

طریق تنفيذ اجباری صورت می گیرد.

(۲) تنفيذ اجباری روی اموالی صورت می گیرد که شامل احتیاج اولیه مدیون نباشد. این تنفيذ به اساس پیشنهاد اداره حقوق و استیذان محکمه ذیصلاح صورت می گیرد.

(۳) اموال مندرج فقره (۲) این ماده متناسب به دین داین توسط هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون در حضور مدیون یا نماینده قانونی وی از طریق داوطلبی به فروش رسیده، از وجه بدست آمده، دین مدیون اداء می شود.

(۴) هرگاه مدیون یا نماینده قانونی وی از حضور در مجلس داوطلبی امتناع ورزد، هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون در مورد فروش اموال اقدام نموده و موضوع را درج محضر می نماید.

تحصیل د اجباری تنفيذ له لاری صورت مومی. (۹۶)

(۲) اجباری تنفيذ په هغو مالونو صورت مومی چې د مدیون په لومړني احتیاج کې شامل نه وي. دغه تنفيذ د حقوقو د ادارې په وړاندیز او د واکمني محکمې د استیذان پر بنسټ صورت مومی. (۹۷)

(۳) د دې مادې په (۲) فقره کې درج شوي مالونه د دائن له دین سره متناسب د دې قانون په یو څلوبنستمه ماده کې د درج شوي هیئت په واسطه د مدیون یا د هغه د قانوني استازي په حضور کې د داوطلبی له لارې پلورل کېږي، له تر لاسه شوې وجه څخه، د مدیون دین اداء کېږي. (۹۸)

(۴) که چېرې مدیون یا د هغه قانوني استازی د داوطلبی په مجلس کې له حضور څخه ډډه وکړي، ددې قانون په یو څلوبنستمه ماده کې درج شوی هیئت د مالونو د پلورنې په هکله اقدام کوي او موضوع په محضر کې درجوي. (۹۹)

(۹۶) «در الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲/ ۴۱۸) : «وَعَلَيْهِ لَوْ امْتَنَعَ المَدِين بَعْدَ اجْبَارِهِ عَنْ بَيْعِهِ مَالَهُ وَتَأْدِيَةِ الدَّيْنِ بَاعَهُ الحَاكِمُ وَأَدَّى دَيْنَهُ؛ وَلَآنَ بَيْعُ المَالِ لَوْفَاءَ الدَّيْنِ مُسْتَحَقٌّ عَلَيْهِ وَلاَ رَمٍ وَالمُطَابَلَةُ ظَلَمٌ وَلِذَا يَتَوَبُّ الحَاكِمُ مَنَابِ المَدِينِ فِي حَالِ اجْبَارِهِ عَلَى وِفَاءِ الدَّيْنِ بِالْحَبْسِ وَإِضْرَارِهِ عَلَى الامْتِنَاعِ كَمَا فِي الجَبِّ وَالْعَنَةِ (الهِدَايَةُ) . وَالْأَصْلُ أَنَّ مَنْ امْتَنَعَ عَنْ إِيفَاءِ حَقِّ مُسْتَحَقِّ عَلَيْهِ وَهُوَ مِمَّا تَجْرِي فِيهِ النِّيَابَةُ نَابَ القَاضِي مَنَابَهُ (مَجْمَعُ الأَنْهَرِ) .»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۶/ ۱۵۰ - ۱۵۱) :

«(وَالْقَاضِي يَحْبِسُ الخُرَّ المَذْمُونِ لِيَبِيعَ مَالَهُ لِدَيْنِهِ وَقَضَى دَرَاهِمَ دَيْنِهِ مِنْ دَرَاهِمِهِ) يَعْنِي بِلا أَمْرِهِ، وَكَذَا لَوْ كَانَ دَنَانِيرَ (وَبَاعَ دَنَانِيرَهُ بِدَرَاهِمَ دَيْنِهِ وَبِالعَكْسِ اسْتَحْسَانًا) لِاتِّحَادِهِمَا فِي التَّمَنِّيَةِ (لَا) بِيَعِ القَاضِي عَرْضَهُ وَلا عَقَارَهُ) لِلدَّيْنِ (خِلَافًا لَهُمَا وَبِهِ) أَي بِقَوْلِهِمَا بِيَعِيهِمَا لِلدَّيْنِ (يُقْتَى) اخْتِيَارًا وَصَحَّحَهُ فِي تَصْحيحِ القُدُورِيِّ، وَيَبِيعُ كُلَّ مَا لَا يَحْتَاجُهُ فِي الحَالِ» الدر المختار

(قَوْلُهُ: لِيَبِيعَ مَالَهُ) أَطْلَقَ المَالُ فَشَمِلَ المَرْهُونَ وَالمَوْجِرَ وَالمُعَارَ؛ وَكُلُّ مَا هُوَ مِلْكٌ لَهُ رَمَلِيٌّ، وَلا يَكُونُ ذَلِكَ إِكْرَاهًا لِأَنَّهُ بِحَقِّ كَمَا مَرَّ فِي مَحَلِّهِ إِذْ هُوَ ظَالِمٌ بِالمَنْعِ. قَوْلُهُ: يَعْنِي بِلا أَمْرِهِ) لِأَنَّ لِلدَّائِنِ أَنْ يَأْخُذَ بِيَدِهِ إِذَا ظَفَرَ بِجَنْسِ حَقِّهِ بِغَيْرِ رِضَا المَدِينِ فَكَانَ لِلْقَاضِي أَنْ يُعِينَهُ رَبِّعِيٌّ.

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۳۸۴) :

«وَخَاصُّهُ: أَنَّهُ إِذَا امْتَنَعَ عَنْ البَيْعِ بِيَعِ عَلَيْهِ القَاضِي عَرْضَهُ وَعَقَارَهُ وَغَيْرَهُمَا.»

(۹۷) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۳۸۴) :

«وَيَبِيعُ كُلَّ مَا لَا يَحْتَاجُهُ لِحالِ اِهْر. وَخَاصُّهُ: أَنَّهُ إِذَا امْتَنَعَ عَنْ البَيْعِ بِيَعِ عَلَيْهِ القَاضِي عَرْضَهُ وَعَقَارَهُ وَغَيْرَهُمَا وَفِي البَرَازِيَّةِ وَقَرَعَ عَلَى صَحَّةِ الحَجَرِ أَنَّهُ يَثْرِكُ لَهُ دَسْتُ مِنَ الثِّيَابِ وَيَبِيعُ البَاقِي وَثَبَاعَ الحَسَنَةَ وَيُسْتَثْرَى لَهُ الكِفَايَةُ وَيَبِيعُ كَانُونَ الحَدِيدِ وَيُسْتَثْرَى لَهُ مِنْ طِينٍ وَيَبِيعُ فِي الصَّنِيفِ مَا يَحْتَاجُهُ لِلسَّبْتِ وَعَكْسُهُ.»

(۹۸) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴) :

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»

(۹۹) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۶/ ۱۵۰ - ۱۵۱) :

«(وَالْقَاضِي يَحْبِسُ الخُرَّ المَذْمُونِ لِيَبِيعَ مَالَهُ لِدَيْنِهِ وَقَضَى دَرَاهِمَ دَيْنِهِ مِنْ دَرَاهِمِهِ) يَعْنِي بِلا أَمْرِهِ، وَكَذَا لَوْ كَانَ دَنَانِيرَ (وَبَاعَ دَنَانِيرَهُ بِدَرَاهِمَ دَيْنِهِ وَبِالعَكْسِ اسْتَحْسَانًا) لِاتِّحَادِهِمَا فِي التَّمَنِّيَةِ (لَا) بِيَعِ القَاضِي عَرْضَهُ وَلا عَقَارَهُ) لِلدَّيْنِ (خِلَافًا لَهُمَا وَبِهِ) أَي بِقَوْلِهِمَا بِيَعِيهِمَا لِلدَّيْنِ (يُقْتَى) اخْتِيَارًا وَصَحَّحَهُ فِي تَصْحيحِ القُدُورِيِّ، وَيَبِيعُ كُلَّ مَا لَا يَحْتَاجُهُ فِي الحَالِ» الدر المختار

(قَوْلُهُ: لِيَبِيعَ مَالَهُ) أَطْلَقَ المَالُ فَشَمِلَ المَرْهُونَ وَالمَوْجِرَ وَالمُعَارَ؛ وَكُلُّ مَا هُوَ مِلْكٌ لَهُ رَمَلِيٌّ، وَلا يَكُونُ ذَلِكَ إِكْرَاهًا لِأَنَّهُ بِحَقِّ كَمَا مَرَّ فِي مَحَلِّهِ إِذْ هُوَ ظَالِمٌ بِالمَنْعِ. قَوْلُهُ: يَعْنِي بِلا أَمْرِهِ) لِأَنَّ لِلدَّائِنِ أَنْ يَأْخُذَ بِيَدِهِ إِذَا ظَفَرَ بِجَنْسِ حَقِّهِ بِغَيْرِ رِضَا المَدِينِ فَكَانَ لِلْقَاضِي أَنْ يُعِينَهُ رَبِّعِيٌّ.

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۳۸۴) :

د مديون لومړنی احتیاج

خلوېښتمه ماده:

(۱) د مديون لومړنی احتیاج استوګنځی او هغه وسایل شاملوي چې د هغو د نشتوالي په صورت کې مديون ونه کړای شي په عادي ډول ژوند وکړي. (۱۰۰)

(۲) د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوو وسایلو فهرست د دې قانون په یو څلوېښتمه ماده کې د درج شوي هیئت په واسطه تثبیتېږي او په مرکز او ولایتونو کې د مرافعه محکمې رئیس تأیید ته رسول کېږي. (۱۰۱)

د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق

هیئت

یو څلوېښتمه ماده:

(۱) د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق هیئت د حقوقو د ادارې په مشرۍ د څارنوالی، پولیسو، سیمه ییزې ادارې او ښاروالی د واکمنو استازو څخه مرکب دی. د اړتیا په صورت کې د حقوقو د ادارې په تشخیص، اهل خبره او نورو امارتي ادارو ته هم بلنه ورکول کېدای شي.

(۲) که چېرې د محکمې د قطعي او وروستي حکم تطبیق د املاکي قضیو په هکله وي، د اراضی او

احتیاج اولیة مديون

ماده چهلم:

(۱) احتیاج اولیة مديون شامل مسکن و وسایلی می باشد که در صورت فقدان آن مديون نتواند به صورت عادی زندگی کند.

(۲) فهرست وسایل مندرج فقره (۱) این ماده توسط هیئت مندرج ماده چهلم و یکم این قانون تثبیت گردیده و در مرکز و ولایات به تأیید رئیس محکمه مرافعه رسانیده می شود.

هیئت تطبیق حکم قطعی و نهایی

محکمه

ماده چهلم ویکم:

(۱) هیئت تطبیق حکم قطعی و نهایی محکمه مرکب از نمایندگان با صلاحیت څارنوالی، پولیس، اداره محلی و ښاروالی تحت ریاست اداره حقوق می باشد. در صورت ضرورت به تشخیص اداره حقوق، اهل خبره و سایر ادارات امارتی نیز دعوت شده می توانند.

(۲) هرگاه تطبیق حکم قطعی و نهایی محکمه در مورد قضایای املاکی باشد، نماینده با

«وخاصة: أنه إذا امتنع عن البیع بیع علیه القاضي عزضه وعقاره وغيرهما.»

(۱۰۰) «مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر» (۱/ ۱۹۳):

«(حاجته الأصلية) أي عما يدفع عنه الهلاك تحقيقاً أو تقديراً كطعامه وطعام أهله ومساكنهما والمسكن والخادم والمزكب وآلة الحرف لأهلها وكنتب العلم لأهلها وغير ذلك مما لا بد منه في معاشه.»

(۱۰۱) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۱۶۷):

«أن طاعة أمر السلطان بمباح واجبة.»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۴۲۲):

«وفي ط عن الحموي أن صاحب البحر ذكر ناقلاً عن أئمتنا أن طاعة الإمام في غير مخصية واجبة فلو أمر بصوم وجب اهـ.»

صلاحیت ادارات اراضی و املاک نیز در ترکیب هیئت مندرج فقره (۱) این ماده دعوت می گردد.

(۳) ادارات مندرج فقره‌های (۱ و ۲) این ماده مکلف اند، عندالمطالبه اداره حقوق، نمایندگان خود را معرفی و در مدت دو روز اعزام نمایند.

وظایف هیئت تطبیق حکم قطعی و نهائی

محکمه

ماده چهارم و دوم:

(۱) هیئت تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه دارای وظایف و صلاحیت های ذیل می باشد:

۱- تطبیق حکم قطعی و نهایی محکمه.
۲- ابلاغ حکم محکمه به محکوم علیه به صورت کتبی مبنی بر تخلیه و تسلیمی محکوم بها.

۳- معرفی محکوم علیه متمرّد به اداره ذیصلاح پولیس و تخلیه و تسلیمی در غیاب وی.

۴- تهیه فهرست اموال بدست آمده و اجراءات در مورد آن مطابق حکم مندرج ماده سی و نهم این قانون.

(۲) هرگاه محکوم علیه حین تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه حاضر نگردد، حکم محکمه در غیاب وی تطبیق و مسدود یا قفل بودن محکوم بها به هر نحوی که باشد، مانع تطبیق حکم نمی شود.

املاکو د ادارو واکمن استازی هم د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوي هیئت په ترکیب کې رابلل کېږي.

(۳) ددې مادې په (۱ او ۲) فقرو کې درج شوې ادارې مکلفې دي، د حقوقو د ادارې د غوښتنې په وخت کې، خپل استازي وروپېژني او د دوو ورځو موده کې یې ورواستوي. (۱۰۲)

د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق د

هیئت دندې

دوه څلورپنځمه ماده:

(۱) د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق هیئت د لاندې دندو او واکونو لرونکی دی:

۱- د محکمې د قطعي او وروستي حکم تطبیق.
۲- د محکوم بها د تخلیه کولو او سپارلو په هکله په لیکلي ډول محکوم علیه ته د محکمې د حکم ابلاغ.

۳- واکمني پولیسو ادارې ته د متمرّد محکوم علیه وروپېژندل او د هغه په غیاب کې تخلیه او سپارل.

۴- د دې قانون د نهمه دېرشمې مادې له حکمونو سره سم، د ترلاسه شوو مالونو د فهرست برابرول او په دې هکله اجراءات.

(۲) که چېرې محکوم علیه د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق په وخت کې حاضر نشي، د محکمې حکم د هغه په غیاب کې تطبیقېږي او د محکوم بها تړل کېدل یا قفل والی په هر ډول چې وي د حکم د تطبیق خنډ نه کېږي. (۱۰۳)

(۱۰۲) سابقه حواله.

(۱۰۳) سابقه حواله.

و ایضا: «مجلة الأحكام العدلیة» (ص ۳۶۷):

د تطبيق د هیئت سرغړونه

دری څلوربښتمه ماده:

(۱) د دې قانون په یو څلوربښتمه ماده کې د درج شوي هیئت د غړي په واسطه له وظيفوي مکلفیت څخه د سرغړونې په صورت کې، د موضوع په هکله د حقوقو د ادارې له لوري په رسمي ډول اړوندې ادارې ته خبر ورکول کېږي.

(۲) که چیرې د حقوقو ادارې موظف کارکوونکي د تطبيق او تنفيذ په هکله سرغړونه وکړي د حقوقو عمومي ریاست لخوا موضوع څیړل کېږي او تخلف کونکي د سترې محکمې د قضایې پلټنې ریاست ته ورپېژندل کېږي.^(۱۰۴)

د داوطلبی شرطونه

څلور څلوربښتمه ماده:

(۱) د دې قانون په یو څلوربښتمه ماده کې درج شوی هیئت د اهل خبره په واسطه د مالونو د اټکلي بېي له ټاکنې وروسته، د داوطلبی اعلان له گڼ تیراژو ورځپاڼو څخه په یوه کې خپروي.

(۲) هغه موده چې د داوطلبانو د مراجعې لپاره ټاکل کېږي، له (۷) ورځو څخه کمه نه ده.

(۳) د دې قانون په یو څلوربښتمه ماده کې درج شوی هیئت د دې مادې په (۲) فقره کې د درج شوې مودې له تېرېدو وروسته د اشخاصو د مراجعې په صورت کې، د مالونو دوه سلنه اټکلي بیه د تضمین په ډول له هغوی څخه اخلي، د داوطلبی.

تخلف هیئت تطبيق

ماده چهل و سوم:

(۱) در صورت تخلف از مکلفیت وظيفوی توسط عضو هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون، موضوع از طرف اداره حقوق به اداره مربوط وی رسماً اطلاع داده می شود.

(۲) هرگاه موظف اداره حقوق در حین تطبيق و تنفيذ تخلف نماید موضوع توسط ریاست عمومی حقوق بررسی و متخلف بریاست تفتیش قضائی ستره محکمه معرفی می شود.

شرایط داوطلبی

ماده چهل و چهارم:

(۱) هیئت مندرج ماده چهل و یکم این اصولنامه بعد از تعیین قیمت تخمینی اموال توسط اهل خبره، اعلان داوطلبی را در یکی از روزنامه های کثیر الانتشار به نشر می رسانند.

(۲) مدتی که برای مراجعه داوطلبان تعیین می-گردد از (۷) روز کمتر نمی باشد.

(۳) هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون در صورت مراجعه اشخاص بعد از انقضای میعاد مندرج فقره (۲) این ماده، دو فیصد قیمت تخمینی اموال را طور تضمین از آنها اخذ، مجلس داوطلبی را دایر نموده و برنده مجلس را

«المادة (۱۸۰۰) القاضی وکیل من قِبَل السُّلْطَانِ بِإِجْرَاءِ الْمَحَاكِمَةِ وَالْحُكْمِ.
المادة (۱۸۰۱) الْقَضَاءُ يَتَّقَدُّ وَيَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ أَوْ الْمَكَانِ وَاسْتِثْنَاءُ بَعْضِ الْخُصُومَاتِ ...»
(۱۰۴) سابقه حوالی.

مجلس جوړوي او د مجلس گټونکي اعلاموي.

اعلام می دارد.

(۴) د داوطلبی مجلس هغه وخت جوړېږي چې لږ تر لږه دوه تنه داوطلبان په هغه کې شتون ولري.

(۴) مجلس داوطلبی زمانی برگزار می گردد که حد اقل دو تن داوطلب در آن حضور داشته باشد.

(۵) دائن او مدیون کولی شي په داوطلبی کې گډون وکړي، مدیون د لومړیتوب د حق لرونکی دی. (۱۰۵)

(۵) دائن و مدیون می توانند در داوطلبی اشتراک نمایند، مدیون دارای حق اولیت می باشد.

(۶) که چېرې د دې مادې په (۳) فقره کې له درج شوو اشخاصو څخه هېڅ یو د داوطلبی د مجلس گټونکی نشي، اخیستل شوی تضمین هغوی ته مستردېږي.

(۶) هرگاه هیچ یک از اشخاص مندرج فقره (۳) این ماده برنده مجلس دواطلبی نگردند، تضمین اخذ شده به آنها، مسترد می گردد.

(۷) که چېرې په داوطلبی کې لومړی گټونکی د مالونو له پېرودلو څخه انصراف وکړي د پېرودلو حق دوه یم داوطلب ته لېږدول کېږي. د گټونکي داوطلب د انصراف په صورت کې، د تضمین پیسې بیرته اصلي تضمین ورکونکی ته ردېږي.

(۷) هرگاه برنده اول در داوطلبی از خرید اموال انصراف نماید حق خرید به داوطلب دوم انتقال می گردد. در صورت انصراف داوطلب برنده، پول تضمین به تضمین کننده اصلی سپرده می شود.

(۸) که چېرې دوه یم داوطلب هم پېرودلو ته حاضر نه وي، د داوطلبی غونډه بیا جوړېږي. (۱۰۶)

(۸) هرگاه داوطلب دوم نیز حاضر به خریداری نباشد، مجلس داوطلبی دوباره دایر می گردد.

د استوگنځي (مسکن) د بیې ټاکنه

تعیین قیمت سرپناه (مسکن)

پنځه څلوربېنتمه ماده:

ماده چهل و پنجم:

(۱) ټول ملکیتونه د ورځې د نرخ او د ورته استوگنځي د بیې پر بنسټ ټاکل کېږي. (۱۰۷)

(۱) قیمت سرپناه (مسکن) به اساس نرخ روز و قیمت سر پناه مشابه تعیین می گردد.

(۱۰۶) «الموسوعة الفقهية الكويتية» (۳۱۷/۵) :

«وَذَكَرَ ابْنُ قَدَامَةَ الْأُمُورَ النَّالِيَةَ، وَذَكَرَهَا غَيْرُهُ أَيْضًا:

... ب - يُسْتَحَبُّ إِخْضَارُ الْمُفْلِسِ الْبَيْعِ، قَالَ: لِيُخَصِّي تَمَنُّهُ وَيَضْبِطَهُ لِيَكُونَ أَطْيَبَ لِقَلْبِهِ، وَلِأَنَّهُ أَعْرَفُ بِجَيِّدِ مَتَاعِهِ وَرَدِينِهِ، فَإِذَا خَضَرَ تَكَلَّمَ عَلَيْهِ، فَتَكَثَّرَ الرَّغْبَةُ فِيهِ.

ج - يُسْتَحَبُّ إِخْضَارُ الْعُرْمَاءِ أَيْضًا، لِأَنَّهُ يَبَاعُ لَهُمْ، وَرَبِّمَا رَغِبُوا فِي شِرَاءِ شَيْءٍ مِنْهُ، فَرَأَوْا فِي تَمَنُّهِ، فَيَكُونُ أَصْلَحَ لَهُمْ وَلِلْمُفْلِسِ، وَأَطْيَبَ لِنَفْسِهِمْ وَأَبْعَدَ مِنَ الشُّهْمَةِ، وَرَبِّمَا وَجَدَ أَحَدُهُمْ»

(۱۰۷) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۱۰۵/۱) :

«ط. مَطْلَبُ الْمُخْتَارِ أَنْ الْأَصْلَ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ

أَقُولُ: وَصَرَّحَ فِي التَّحْرِيرِ بِأَنَّ الْمُخْتَارَ أَنْ الْأَصْلَ الْإِبَاحَةُ عِنْدَ الْجُمْهُورِ مِنَ الْحَنْفِيَّةِ وَالشَّافِعِيَّةِ أَهْ وَتَبِعَهُ تَلْمِيذُهُ الْعَلَمَةُ قَاسِمٌ، وَجَرَى عَلَيْهِ فِي الْهُدَايَةِ مِنْ فَصْلِ الْحَدَادِ، وَفِي الْخَاتِيَةِ مِنْ أَوَائِلِ الْحَظَرِ وَالْإِبَاحَةِ. وَقَالَ فِي شَرْحِ التَّحْرِيرِ: وَهُوَ قَوْلٌ مُعْتَزَلَةٌ الْبَصْرَةِ وَكَثِيرٌ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ وَأَكْثَرُ الْحَنْفِيَّةِ لَا سِيَّمَا الْعِرَاقِيِّينَ.»

(۲) که چبرې د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوي استوګنځي بيه د دين له ټاکلې اندازې څخه زياته وي، پلورنه يې د محکمې په تجویز په هغه صورت کې مجاز ده چې د دائن د دين څخه اضافي پيسې، د مديون لپاره يو عادي استوګنځي تأمين کړای شي. (۱۰۸)

(۲) هرگاه قيمت سر پناه مندرج فقره (۱) اين ماده از اندازه تعيين شده دين بيشتر باشد، فروش آن به تجویز محکمه در صورتی مجاز است که مبلغ اضافه از دين داین، یک سرپناه عادی را برای مديون تأمين کرده بتواند.

د مديون د غير منقولو مالونو حجر

شپږ څلويشتمه ماده:

(۱) که چبرې د مديون د منقولو مالونو پلورنه، د دين د اداء کولو کفايت ونه کړي، د حقوقو اداره کولی شي د دائن د غوښتنې له امله د هغه د غير منقولو مالونو جدول د حجر په غرض واکمني محکمې ته وړاندې کړي. (۱۰۹)

حجر اموال غير منقول مديون

ماده چهل و ششم:

(۱) هرگاه فروش اموال منقول مديون، ادای دين را کفايت نکند، اداره حقوق می تواند به اثر مطالبه داین، جدول اموال غير منقول وی را غرض حجر به محکمه ذیصلاح تقديم نماید.

(۲) که چبرې مديون، د دې مادې په (۱) فقره کې د درج شوو غير منقولو مالونو له پلورنې څخه ډډه وکړي يا غائب شي، موضوع د حقوقو د ادارې په واسطه د اجباري تنفيذ له لارې د پلورنې په غرض واکمني محکمې ته وړاندیز کړي. (۱۱۰)

(۲) هرگاه مديون، از فروش اموال غير منقول مندرج فقره (۱) اين ماده امتناع ورزد يا غايب گردد، موضوع غرض فروش از طريق تنفيذ اجباری توسط اداره حقوق به محکمه ذیصلاح پیشنهاد می گردد.

(۳) که چبرې د مديون د منقولو مالونو د ملکيت د لېږدونې لپاره رسمي وثيقه ته اړتيا وي، په دې هکله

(۳) هرگاه برای انتقال ملکيت اموال منقول مديون به وثيقه رسمی و اقرار عندالمحکمه

(۱۰۷) د عالي ادارې مکتوب نمبر: ۶، ج: ۴، مؤرخ: ۱۳۴۱/۱/۲۵

(۱۰۸) «مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر» (۱/۹۳)

«(حاجتیه الأصلية) أي عمّا يدفع عنه الهلاك تحقيقاً أو تقديرًا كطعامه ... والمُسْكَنِ»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۶/۱۵۱)

«وكذا يفعل في المسكن وعن هذا قالوا: يبيع ما لا يحتاج إليه في الحال كاللبيد في الصيف والنطع في الشتاء... قال الرّحمي: ومفادُهُ أَنَّهُ لَا يُكَلَّفُ إِلَى أَنْ يَسْكُنَ بِالْأَجْرَةِ كَمَا قَالُوا فِي وَجُوبِ الْحَجِّ تَأَمَّلْ أَه.»

(۱۰۹) «الفتاوى الهندية» (۵/۶۲)

«وَلَا يَبِيعُ الْعُرُوضُ وَلَا الْعَقَارُ وَقَالَ يَبِيعُ وَعَلَيْهِ الْفَتْوَى، كَذَا فِي خَزَانَةِ الْمُفْتِينَ.»

(۱۱۰) «الفتاوى الهندية» (۵/۶۲)

«قَالَ هِشَامٌ فِي نَوَادِرِهِ: سَأَلْتُ مُحَمَّدًا - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - عَنْ رَجُلٍ رَكِبَهُ دَيْنٌ فَاخْتَفَى وَيَتَخَوَّفُ أَنْ يُلْجَأَ مَالُهُ، قَالَ: إِنْ كَانَ الْغُرْمَاءُ قَدْ أَتَبَتُوا دِيُونَهُمْ عِنْدِي حَجَرْتُ عَلَيْهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا أَتَبَتُوا دِيُونَهُمْ لَمْ أَحْجُرْ عَلَيْهِ، وَإِنْ كَانَ قَدْ تَغَيَّبَ فَبَاعَ عَلَيْهِ قَاضٍ أَجْرَتْ بَيْعَهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ مُحَمَّدٌ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى -: أَمَّا أَنَا فَلَا أَبِيعُ»

«الفتاوى الهندية» (۵/۶۱)

«وَيَصِحُّ هَذَا الْحَجْرُ عِنْدَهُمَا وَإِنْ كَانَ الْمُحْجَرُ الْمَذْبُورُ غَائِبًا، وَلَكِنْ يَسْتَرْطُ عِلْمَ الْمُحْجَرِ عَلَيْهِ بَعْدَ الْحَجْرِ، حَتَّى أَنْ كُلَّ تَصَرُّفٍ بَاشَرَهُ بَعْدَ الْحَجْرِ قَبْلَ الْعِلْمِ بِهِ يَكُونُ صَاحِبًا عِنْدَهُمَا»

د دې مادې د (۲) فقرې له حکم سره سم، اجراءات صورت مومي. (۱۱)

د دې مادې د (۲) فقرې له حکم سره سم، اجراءات صورت مومي. (۱۱)

حق تساوی داینین در برابر دارایی

د مدیون د شتمنی په وړاندې د دائینو دبرابری

مدیون

حق

ماده چهل و هفتم:

اوه څلویښتمه ماده:

(۱) تمام داینین نسبت به دارایی مدیون دارای حقوق مساوی می باشند، به جزء داینی که مطابق احکام قانون شرعی حق تقدم داشته باشد. (۲) هرگاه داینین از لحاظ حق تقدم در موقف مساوی قرار داشته باشند، تحصیل حقوق آنها همزمان صورت می گیرد. (۳) هرگاه دارائی مدیون حقوق ثابت داینین را کفایت نکند، دارایی وی با رعایت احکام این قانون به تناسب دین در بین آنها تقسیم می گردد.

(۱) ټول دائین د مدیون د شتمنی په نسبت د برابرو حقوقو لرونکي دي، له هغه دائن پرته چې د شرعی قانون له حکمونو سره سم د تقدم حق ولري. (۱۲) (۲) که چېرې دائین د تقدم د حق په لحاظ په برابر موقف کې وي، د هغوی د حقوقو تحصیل په یو وخت کې صورت مومي. (۱۳) (۳) که چېرې د مدیون شتمنی د دائینو د ثابتو حقوقو کفایت ونه کړي، د هغه شتمنی ددې قانون د حکمونو په رعایتولو سره د دین په تناسب د هغوی تر منځ وېشل کېږي. (۱۴)

(۱۱) «حاشیة ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۱/ ۱۰۵) :

«ط. مَطْلَبُ الْمُخْتَارِ أَنَّ الْأَصْلَ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةَ أَقُولُ: وَصَرَّحَ فِي التَّحْرِيرِ بِأَنَّ الْمُخْتَارَ أَنَّ الْأَصْلَ الْإِبَاحَةَ عِنْدَ الْجُمْهُورِ مِنَ الْحَنْفِيَّةِ وَالشَّافِعِيَّةِ اهـ وَتَبِعَهُ تَلْمِيذُهُ الْعَلَمَةُ قَاسِمٌ، وَجَرَى عَلَيْهِ فِي الْهَدَايَةِ مِنْ فَصْلِ الْجَدَادِ، وَفِي الْخَاتِمَةِ مِنْ أَوَائِلِ الْحَظَرِ وَالْإِبَاحَةَ. وَقَالَ فِي شَرْحِ التَّحْرِيرِ: وَهُوَ قَوْلٌ مُعْتَزَلَةٌ الْبَصْرَةِ وَكَثِيرٌ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ وَأَكْثَرُ الْحَنْفِيَّةِ لَا سِيَّمَا الْعِرَاقِيِّينَ.»

(۱۲) «الفتاوى الهندية» (۵/ ۶۳) :

«وَلَوْ حَجَرَ الْقَاضِي عَلَى رَجُلٍ لَقَوْمٍ لَهُمْ دِيُونٌ مُخْتَلِفَةٌ فَقَضَى الْمُحْجُورُ دِينَ بَعْضِهِمْ شَارَكَ الْبَاقُونَ فِيمَا قَبِضَ يُسَلِّمُ لَهُ حِصَّتَهُ وَيَنْفَعُ مَا زَادَ عَلَى حِصَّتِهِ إِلَى غَيْرِهِ مِنَ الْغُرْمَاءِ.»

«الفتاوى الهندية» (۵/ ۶۴) :

«وَمَنْ أَفْلَسَ وَعِنْدَهُ مَتَاعٌ لِرَجُلٍ بَعِيْنَهُ ابْتِاعَهُ مِنْهُ فَصَاحِبُ الْمَتَاعِ أَسْوَةٌ لِلْغُرْمَاءِ فِيهِ، صَوَّرْتُهُ: رَجُلٌ اشْتَرَى مِنْ رَجُلٍ شَيْئًا وَقَبِضَهُ فَلَمْ يُؤَدِّ ثَمَنَهُ حَتَّى أَفْلَسَ وَلَيْسَ لَهُ غَيْرُ هَذَا الشَّيْءِ فَادْعَى الْبَائِعُ بِأَنَّهُ أَحَقُّ مِنْ سَائِرِ الْغُرْمَاءِ وَأَدْعَى الْغُرْمَاءُ التَّسْوِيَةَ فِي ثَمَنِهِ، فَإِنَّهُ بِيَاعٍ وَيُقَسَّمُ الثَّمَنُ بَيْنَهُمْ بِالْحِصَصِ إِنْ كَانَتْ الدِّيُونُ كُلُّهَا حَالَةً، وَإِنْ كَانَ بَعْضُهَا مُوجَلًا وَبَعْضُهَا حَالًا يُقَسَّمُ الثَّمَنُ بَيْنَ الْغُرْمَاءِ الَّذِينَ حَلَّتْ دِيُونُهُمْ، ثُمَّ إِذَا حَلَّ الْأَجَلَ شَارَكَهُمْ أَصْحَابُ الدِّيُونِ الْمَوْجَلَةِ فِيمَا قَبِضُوا بِالْحِصَصِ، وَأَمَّا إِذَا لَمْ يَقْبِضِ الْمَبِيعُ ثُمَّ أَفْلَسَ فَصَاحِبُ الْمَتَاعِ أَوْلَى بِثَمَنِهِ مِنْ سَائِرِ الْغُرْمَاءِ، كَذَا فِي النَّبَائِيعِ.»

«درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۲/ ۷۲۱) :

«الدِّيُونُ الْمُتَنَازَرَةُ: بَعْضُ دِيُونِ الْمَدِينِ الْمُفْلِسِ تَكُونُ مُتَنَازَرَةً فَلَا يَدْخُلُهَا أَصْحَابُهَا فِي الْغُرْمَاءِ، وَهِيَ: أَوْلَى ثَمَنِ الْمَبِيعِ.»

وَذَلِكَ كَمَا لَوْ اشْتَرَى أَحَدٌ مَالًا، لَكِنْ قَبْلَ آدَاءِ الثَّمَنِ لِلْبَائِعِ وَقَبْضِ الْمَبِيعِ . وَأَصْبَحَ الْمُشْتَرِي مُفْلِسًا فَلِلْبَائِعِ حَقُّ حَبْسِ الْمَبِيعِ إِلَيَّ أَنْ يَسْتَوْفِيَ الثَّمَنَ حَتَّى إِنْ الْمُشْتَرِي الْمُدْكُورُ لَوْ قَبِضَ الْمَبِيعَ بِلَا إِذْنِ الْبَائِعِ فَلِلْبَائِعِ حَقُّ أَنْ يَسْتَرْدَّ الْمَبِيعَ وَيَحْبِسَهُ إِلَيَّ أَنْ يَسْتَوْفِيَ الثَّمَنَ؛ لِأَنَّهُ لَمَّا كَانَ الْمُشْتَرِي فِي هَذِهِ الصُّورَةِ ظَالِمًا بِقَبْضِ الْمَبِيعِ وَغَيْرِ مَحِقٍّ فَلَا يَعْتَبَرُ الْقَبْضُ الْمُدْكُورُ (الطَّحْطَاوِيُّ) ، أَنْظَرَ الْمَادَةَ (۲۲۷) . وَلَا يَدْخُلُ الْبَائِعُ فِي هَذِهِ الصُّورَةِ فِي تَقْسِيمِ الْغُرْمَاءِ (أَبُو السُّعُودِ) أَمَّا لَوْ قَبِضَ الْمُشْتَرِي الْمَبِيعَ بِإِذْنِ الْبَائِعِ وَأَفْلَسَ بَعْدَ ذَلِكَ فَيَدْخُلُ حِينَئِذٍ فِي تَقْسِيمِ الْغُرْمَاءِ هَذَا إِذَا كَانَ ثَمَنُ الْمَبِيعِ مُعْجَلًا أَمَّا إِذَا كَانَ مُوجَلًا فَلَا يَدْخُلُ مَعَ الْغُرْمَاءِ فِي الْحَالِ بَلْ بَعْدَ حُلُولِ الْأَجْلِ يُشَارِكُ الْغُرْمَاءَ بِمَا قَبِضُوهُ وَلَيْسَ لَهُ اسْتِرْدَادُ الْمَبِيعِ.

ثَابِتًا: الدَّيْنُ الَّذِي فِي مُقَابِلِ رَهْنٍ. وَذَلِكَ كَمَا لَوْ رَهَنَ مَدِينٌ مَالًا لَهُ فِي دَيْنٍ عِنْدَ آخَرَ قَبْلَ الْحَجْرِ عَلَيْهِ بِسَبَبِ إِفْلَاسِهِ فِيمَا أَنَّ دَيْنَ الْمُرْتَهِنِ مُتَنَازَرٌ فَلَا يَدْخُلُ الْغُرْمَاءَ فِي الرَّهْنِ مَا لَمْ يُؤَدِّ هَذَا الدَّيْنُ.»

(۱۳) سابقه حواله.

(۱۴) «بداية المبتدي» (ص ۲۰۲) :

(۴) اجراءات مندرج این ماده به اساس پیشنهاد اداره حقوق و تجویز محکمه ذیصلاح صورت می گیرد.

ارائه معلومات از دارایی

ماده چهل و هشتم:

(۱) مدیون مکلف است از دارایی منقول و غیر منقول و عواید خود به اداره حقوق معلومات مکمل ارائه نماید.

(۲) اداره حقوق می تواند به تجویز محکمه ذیصلاح از ادارات امارتی و غیر امارتی ذیربط راجع به دارایی مدیون معلومات مطالبه نماید، در این صورت ادارات مذکور مکلف به ارائه معلومات در مورد می باشند.

(۳) هرگاه داین در مورد دارایی مدیون معلومات مؤثق داشته باشد، مکلف است از موضوع طور کتبی به اداره حقوق اطلاع دهد.

(۴) په دې ماده کې درج شوي اجراءات د حقوقو د ادارې د وړاندیز پر بنسټ او د واکمنې محکمې په تجویز صورت مومي. (۱۱۵)

له شتمنی څخه د معلوماتو وړاندې کول

اته څلویښتمه ماده:

(۱) مدیون مکلف دی له خپلو منقولې او غیر منقولې شتمنی او له عوایدو څخه د حقوقو ادارې ته بشپړ معلومات وړاندې کړي. (۱۱۶)

(۲) د حقوقو اداره کولی شي د واکمنې محکمې په تجویز له اړوندو امارتي او غیر امارتي ادارو څخه د مدیون د شتمنی په هکله معلومات وغواړي، په دې صورت کې دغه ادارې په دې هکله د معلوماتو په وړاندې کولو مکلفې دي. (۱۱۷)

(۳) که چېرې داین د مدیون د شتمنی په هکله مؤثق معلومات ولري، مکلف دی له موضوع څخه په لیکلې توګه د حقوقو ادارې ته خبر ورکړي. (۱۱۸)

«وَبَاعَ مَالَهُ إِنْ امْتَنَعَ الْمُفْلِسُ مِنْ بَيْعِهِ وَقَسَمَهُ بَيْنَ غُرْمَانِهِ بِالْحِصَصِ عِنْدَهُمَا»

«درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲ / ۴۲۱) :

«وَإِذَا كَانَتْ دِيُونُ الْمُفْلِسِ مُسَاوِيَةً لِمَالِهِ فَيَكُونُ قَدْ اسْتَوْفَى كُلَّ دَائِنٍ دَيْنَهُ كَامِلًا. وَإِذَا كَانَتْ دِيُونُهُ أَزِيدَ مِنْ مَالِهِ فَبِمَا أَنَّهُ لَا يُمَكِّنُ إِيقَاءَ كُلِّ دَيْنِهِ كَامِلًا فَيُعْطَى كُلُّ بِنَسْبَةِ دَيْنِهِ وَيُطْلَقُ عَلَى ذَلِكَ (تَقْسِيمُ الْغُرْمَاءِ) .»

«درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲ / ۷۱۹) :

«وَلَا يَمْتَأَّرُ الْحَاجِرُ عَنْ غَيْرِهِ يَعْنِي لَا يُوجَدُ لِلدَّائِنِينَ الْحَاجِرِينَ امْتِيَاًزٌ فِي أَمْوَالِ الْمَدِينِ الْمَوْجُودَةِ حِينَ الْحَجْرِ فَلِكُلِّ دَائِنٍ أَنْ يَشْتَرِكَ فِي تَمَنِ الْمَبِيعِ بِمَقْدَارِ مَالِهِ مِنَ الدَّيْنِ الثَّابِتِ وَجُودَهُ بِالشَّهَادَةِ حَتَّى لَيْسَ لِلْمَحْجُورِ أَنْ يُؤَدِّيَ لِبَعْضِ الدَّائِنِينَ دِيُونَهُمْ كَامِلَةً بِرِضَاهُ وَيَحْرِمَ الْآخَرِينَ وَعَلَيْهِ فَلَوْ أُعْطِيَ الْمَدِينُ الْمَحْجُورُ دَائِنًا دَيْنَهُ كَامِلًا فَيُجْبَرُ ذَلِكَ الدَّائِنُ عَلَى رَدِّ مَا يَزِيدُ عَمَّا يَلْحَقُهُ مِنَ الدَّيْنِ غَرَامَةً بَاقِي الْغُرْمَاءِ (الْهِنْدِيَّةُ فِي الْبَابِ الثَّالِثِ) .»

(۱۱۵) «درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲ / ۴۲۰) :

«وَالْمَدِينُ إِنَّمَا يُحْجَرُ بِحَجْرِ الْحَاكِمِ»

«مختصر القدوري» (ص ۹۶) :

«وقال أبو يوسف ومحمد: إذا طلب غرماء المفلس الحجر عليه حجر القاضي عليه»

(۱۱۶) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵ / ۱۶۷) :

«أَنَّ طَاعَةَ أَمْرِ السُّلْطَانِ بِمُبَاحٍ وَاجِبَةٌ»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵ / ۴۲۲) :

«وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجَبَ أَهـ»

(۱۱۷) سابقه حواله.

(۱۱۸) سابقه حواله.

مفلس مدیون

نهه خلویشته ماده:

(۱) د مدیون مفلس والی د هغه په غوښتنه د شرعی قانون له حکمونو سره سم د واکمنې محکمې له لوري تثبیتېږي. (۱۱۹)

(۲) که چېرې مدیون د محکمې له لوري مفلس پېژندل شوی وي، د حقوقو اداره د افلاس لیک له تر لاسه کولو وروسته، د دین تحصیل د افلاس تر لرې کېدو پورې دروي. (۱۲۰)

د احتیاطي تدبیرونو نیول

پنځوسمه ماده:

(۱) که چېرې د محکمې حکم قطعي او وروستی وي، د حقوقو اداره کولی شي په دې قانون کې په درج شوو تدبیرونو سر بېره په لاندې اقداماتو لاس پورې کړي:

۱- له اجباري تنفيذ مخکې د مدیون د شتمنیو له لېږدونې یا پلورنې څخه مخنیوی. (۱۲۱)

۲- د مدیون د بانکي او مالي حسابونو تړل. (۱۲۲)

۳- د مدیون د شتمنیو تر حجر لاندې نیول. (۱۲۳)

۴- د مدیون د ملکیت د هغو مالونو او طلباتو غوښتنه چې د ثالثو اشخاصو په واک کې وي. (۱)

مدیون مفلس

ماده چهل ونهم:

(۱) مفلس بودن مدیون به اساس درخواست وی از طرف محکمه ذیصلاح طبق احکام قانون شرعی تثبیت می گردد.

(۲) هرگاه مدیون از طرف محکمه مفلس شناخته شده باشد، اداره حقوق بعد از دریافت افلاس خط، تحصیل دین را الی رفع افلاس متوقف می سازد.

اتخاذ تدابیر احتیاطي

ماده پنجاهم:

(۱) هرگاه حکم محکمه قطعی و نهایی باشد، اداره حقوق می تواند علاوه بر تدابیر مندرج این قانون، به اقدامات ذیل متوصل شود:

۱- جلوگیری از انتقال یا فروش دارایی های مدیون قبل از تنفيذ اجباری.

۲- مسدود نمودن حسابات بانکی و مالی مدیون.

۳- تحت حجر قرار دادن دارایی های مدیون.

۴- مطالبه اموال و طلبات ملکیت مدیون که در اختیار اشخاص ثالث باشد.

(۱۱۹) «حاشیة ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۱۵۲/۶) :

«قوله: أفلس الخ) أي صار إلى حال ليس له فلووس وبغضهم قال: صار ذا فلووس بعد أن كان ذا ذراهم مصباح والمُرَادُ حَكْمُ الْحَاكِمِ بِتَقْلِيْسِهِ.»

(۱۲۰) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۷۲۳/۲) :

«لَوْ أَقَامَ بَعْدَ الْحَبْسِ بَيِّنَةٌ عَلَى كَوْنِهِ لَا يُوجَدُ لَدَيْهِ مَالٌ مُطْلَقًا يَخْلَى سَبِيلَهُ وَيَنْتَظِرُ وَقْتُتِ يُسْرَهُ وَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ إِقَامَةَ بَيِّنَةٍ عَلَى عَدَمِ وُجُودِ الْمَالِ لَدَيْهِ يَخْلَى سَبِيلَهُ بَعْدَ حَبْسِهِ شَهْرَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ، وَإِجْرَاءُ التَّدْقِيقَاتِ فِي حَقِّهِ وَعَدَمُ ظُهُورِ مَالٍ لَهُ.»

(۱۲۱) «درر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۷۱۹/۲) :

«(مادة ۹۹۹) - (المدین المفلس أي الذي دینته مساو لماله أو أزيد إذا خاف غرماؤه ضياع ماله بالتجارة أو أن يخفيه أن يجعله باسم غيره وراجعوا الحاكم ليحجره عن التصرف في ماله أو إقراره بدين لآخر حجره الحاكم.»

(۱۲۲) سابقه حواله.

(۱۲۳) سابقه حواله.

۵- مطالبه رفع اقدامات مندرج این فقره.

(۲) هرگاه حکم محکمه قطعی و نهایی نباشد، اداره حقوق مکلف است، غرض توصل به اقدامات مندرج فقره (۱) این ماده در خلال مدت (۱۰) روز کاری استیذان محکمه ذیصلاح را اخذ نماید.

نداشتن مال منقول و غیر منقول مدیون

ماده پنجا و یکم :

هرگاه حین تطبیق و تنفیذ شخص مدیون هیچ گونه مال منقول و غیر منقول نداشته باشد موضوع جهت تصمیم گیری به محکمه مربوط راجع می گردد.

انتقال پول از حساب بانکی دیگر

ماده پنجاه و دوم:

(۱) هرگاه در حساب بانکی مدیون که در قرار تنفیذی ذکر گردیده است، پول موجود نبوده و مدیون در همان بانک یا بانک های دیگری حساب بانکی داشته باشد، به اندازه پول مندرج در قرار تنفیذی، به حساب معرفی شده انتقال و به داین تأدیه می شود.

(۲) هرگاه در حساب بانکی مدیون دارایی

۵- به دپ فقره کی درج شو اقداماتو د لری کولو غوبنتنه.

(۲) که چبری د محکمې حکم قطعی او وروستی نه وي، د حقوقو اداره مکلفه ده، ددې مادې په (۱) فقره کې په درج شوو اقداماتو د لاس پورې کولو په غرض د (۱۰) کاري ورځو د مودې په ترڅ کې د واکمنې محکمې استیذان واخلې. (۱۲۴)

دمنقولو او غیر منقولو مالونو نه لرل

یو پنځوسمه ماده:

که چیري مدیون کس د تطبیق او تنفیذ په وخت کې هیچ ډول منقول او غیر منقول اموال ونلري موضوع اړوندي محکمې ته د تصمیم اخیستلو په غرض استول کیږی. (۱۲۵)

له بل بانکی حساب څخه د پیسو لېږدونه

دوه پنځوسمه ماده:

(۱) که چبری د مدیون په هغه بانکی حساب کې چې په تنفیذی قرار کې یې یادونه شوې، پیسې شتون ونلري او مدیون په هماغه بانک یا نورو بانکونو کې بانکی حساب ولري، په تنفیذی قرار کې درج شوو پیسو په اندازه، ورپېژندل شوي حساب ته لېږدول کېږي او دائن ته ورکول کېږي. (۱۲۶)

(۲) که چبری د مدیون په بانکی حساب کې شتمني

(۱۲۴) «درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲/ ۷۲۰):

«وَالْمَدِينُ إِنَّمَا يُخْزِرُ بِخِزْرِ الْحَاكِمِ»

(۱۲۵) «وَالْحَاصِلُ أَنَّ الْقَاضِيَّ وَكَيْلَ عَنِ السُّلْطَانَ وَالْوَكِيلَ يَسْتَفِيدُ التَّصَرُّفَ مِنْ مُوَكَّلِهِ فَإِذَا خَصَّصَ لَهُ تَخَصَّصَ وَإِذَا عَمَّمَ تَعَمَّمَ، وَالْقَضَاءُ يَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ وَالْمَكَانِ وَالْحَوَادِثِ وَالْأَشْخَاصِ. (تنقيح الحامدية ۴/۲)

(۱۲۶) «درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام» (۲/ ۷۱۹):

«أَمَّا إِذَا كَانَ الدَّيْنُ ذَهَبًا وَمَالَ الْمَدِينِ ذَهَبًا أَيْضًا فَلَا حَاجَةَ إِلَى الْبَيْعِ فَيُوفَى الْحَاكِمُ الدَّيْنَ مِنْهُ بِلَا أَمْرِ الْمَدِينِ كَذَلِكَ لَوْ كَانَ الدَّيْنُ فِضَّةً وَتَقَدَّ الْمَدِينُ فِضَّةً أَيْضًا فَلِلْحَاكِمِ أَيْضًا أَنْ يُوفَى الدَّيْنَ مِنْهُ بِلَا أَمْرِ الْمَدِينِ وَهَذِهِ الْمَعَامَلَةُ صَحِيحَةٌ بِالْإِجْمَاعِ؛ لِأَنَّ الدَّائِنَ إِذَا ظَفَرَ بِمَالٍ لِلْمَدِينِ مِنْ جِنْسٍ دَيْنِهِ عَلَى هَذَا الْوَجْهِ فَلَهُ الْحَقُّ فِي أَخْذِهِ مِنْهُ بِدُونِ رِضَا الْمَدِينِ وَالْحَاكِمِ أَنْ يُعِينَهُ فِي اسْتِيفَاءِ ذَلِكَ الْحَقِّ (الهداية)».

وجود نداشته باشد، بانک مکلف است در خلال مدت سه روز بعد از ابلاغ قرار تنفیذی، از عدم موجودیت دارایی و سوابق معاملات انجام شده مدیون، به اداره حقوق رسماً معلومات دهد.

شتون ونلری، بانک مکلف دی د تنفیذی قرار له ابلاغ څخه وروسته د دریو ورځو مودې په ترڅ کې، د مدیون د شتمنی د نه شتون او د تر سره شوو معاملو د سوابقو په هکله، په رسمي ډول د حقوقو ادارې ته معلومات ورکړي.^(۱۲۷)

تعقيب عدلي متمرّد

ماده پنجاه و سوم:

(۱) شخصي که حين تعميل حکم قطعی و نهائی محکمه در مقابل هیئت مؤظف مقاومت نموده و نگذارد حکم محکمه در مورد محکوم بها، تطبیق گردد، مطابق تصمیم هیئت مندرج ماده چهل و یکم این قانون محکوم علیه متمرّد به اداره پولیس غرض نظارت معرفی شده و حکم قطعی و نهائی محکمه جبراً تنفیذ می گردد.

د متمرّد عدلي تعقيب

دری پنځوسمه ماده:

هغه شخص چې د محکمې د قطعی او وروستی حکم د تعمیل په وخت کې د مؤظف هیئت په وړاندې مقاومت وکړي او پرې نږدي د محکوم بها په هکله د محکمې حکم تطبیق شي د یو څلویښتمی مادی درج شوي هیئت د تصمیم په اساس متمرّد محکوم علیه د نظارت لپاره د پولیسو ادارې ته ورپیژندل کیږي او د محکمې قطعی او وروستی حکم په جبري ډول تنفیذیږي.^(۱۲۸)

ابلاغ تطبیق حکم قطعی و نهائی محکمه به

شخص ثالث

ماده پنجاه و چهارم:

(۱) اداره حقوق مکلف است، حکم قطعی و نهائی محکمه علیه شخص ثالث را به وی ابلاغ و مقدار مدعی بها را که مدیون مکلف به تأدیبه آن می باشد، به اطلاع وی برساند.

دریم شخص ته د قطعی او وروستی حکم د

تطبیق ابلاغ

څلور پنځوسمه ماده:

(۱) د حقوقو اداره مکلفه ده، د ثالث شخص پر خلاف د محکمې قطعی او وروستی حکم هغه ته ابلاغ او د مدعی بها هغه اندازه چې مدیون د هغې په ورکړې مکلف دی، هغه ته خبرتیا ورسوي.^(۱۲۹)

^(۱۲۷) «حاشیة ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۱۶۷/۵) :
«أَنَّ طَاعَةَ أَمْرِ السُّلْطَانِ بِمَبَاحٍ وَاجِبَةٌ»

«حاشیة ابن عابدین = رد المحتار ط الحلبي» (۴۲۲/۵) :

«وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَنَتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجَبَ لَهُ»

^(۱۲۸) «مِرْقَاةُ الْمَفَاتِيحِ شَرْحُ مَشْكَاتِ الْمَصَابِيحِ» (۳۱۰۳/۷) :

«۴۹۵۷ - (وَعَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - «أَنْصُرُ أَخَاكَ») أَي: الْمُسْلِمَ (ظَالِمًا) ... (أَوْ مَظْلُومًا) ...

(فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْصُرَهُ) أَي: أَنَا (مَظْلُومًا) ، أَي: خَالَ كَوْنِهِ مَظْلُومًا ... (فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا؟) ، فَإِنَّهُ خَفِيَ الْمَعْنَى (قَالَ: تَمَنَعَهُ مِنَ الظُّلْمِ) ، أَي: الَّذِي يُرِيدُ فِعْلَهُ (فَذَلِكَ) أَي: مَنَعَكَ إِيَّاهُ مِنْهُ (نَصْرُكَ إِيَّاهُ) .»

^(۱۲۹) «دردر الحکام في شرح مجلة الأحكام» (۲۴۸/۴) :

(۲) شخص ثالث در صورتی که اسناد مثبت‌ه و لازم به دست داشته باشد، می تواند به محکمه ذیصلاح در مورد شکایت نماید.

فصل ششم

ایجاد کمیته هماهنگی میان ادارات

ماده پنجاه و پنج:

(۱) به منظور هماهنگی میان ادارات در تطبیق احکام این قانون، کمیته تحت ریاست ستره محکمه به ترکیب ذیل ایجاد می گردد:

- ۱- معین مسلکی وزارت عدلیه، به حیث عضو.
 - ۲- معاون لوی خانونالی، به حیث عضو.
 - ۳- معین امنیتی وزارت امور داخله، به حیث عضو.
 - ۴- معاون ریاست عمومی استخبارات، به حیث عضو.
 - ۵- رئیس اداره امور حقوقی، تقنینی و قضائی ریاست عمومی اداره امور، به حیث عضو.
- (۲) طرز فعالیت و تدویر جلسات کمیته مندرج فقره (۱) این ماده در طرز العمل جداگانه که از طرف آن کمیته تصویب می شود، تنظیم می گردد.

(۲) ثالث شخص به هغه صورت کې چې لازم او مثبت سندونه په لاس کې ولري، کولی شي په دې هکله واکمنې محکمې ته شکایت وکړي. (۱۳۰)

شپږم فصل

د ادارو تر منځ د همغږۍ د کمېټې جوړول

پنځه پنځوسمه ماده:

(۱) ددې قانون د حکمونو په تطبیق کې د ادارو ترمنځ د همغږۍ په منظور د سترې محکمې په مشرۍ په لاندې ترکیب سره کمیته رامنځته کېږي:

- ۱- د عدلیې وزارت مسلکی معین د غړي په توګه.
 - ۲- د لوی خانونالی مرستیال د غړي په توګه.
 - ۳- د کورنیو چارو وزارت امنیتی معین د غړي په توګه.
 - ۴- د استخباراتو عمومی ریاست مرستیال د غړي په توګه.
 - ۵- د چارو د ادارې د لوی ریاست د حقوقی، تقنینی او قضائی ادارې رئیس د غړي په توګه.
- (۲) د دې مادې په (۱) فقره کې درج شوې کمیټې د فعالیت ډول په هغه جلا کړنلاره کې چې دهغې کمیټې له لوري تصویبېږي، تنظیمېږي. (۱۳۱)

«وَإِذَا لَمْ يَفْرَ وَأَثَبَتِ الْمُدْعَى دَعْوَاهُ فِي حُضُورِ ذَلِكَ الْوَارِثِ فَقَطَّ فَبِحُكْمِ عَلَى جَمِيعِ الْوَرَثَةِ وَإِذَا أَرَادَ الْمُدْعَى أَنْ يَأْخُذَ طَلْبَهُ الَّذِي حُكِمَ لَهُ بِهِ عَلَى الْوَجْهِ الْمَذْكُورِ مِنَ الشَّرِكَةِ فَلَيْسَ لِبَاقِي الْوَرَثَةِ أَنْ يَقُولُوا لِلْمُدْعَى أَثَبَتِ ذَلِكَ فِي حُضُورِنَا مَرَّةً ثَانِيَةً وَلَكِنْ لَهُمْ دَفْعُ دَعْوَى الْمُدْعَى.»

(۱۳۰) سابقه حواله «وَلَكِنْ لَهُمْ دَفْعُ دَعْوَى الْمُدْعَى.»

(۱۳۱) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«الْمَادَّةُ (۱۸۰۰) الْقَاضِي وَكَيْلٌ مِنْ قِبَلِ السُّلْطَانِ بِإِجْرَاءِ الْمُحَاكَمَةِ وَالْحُكْمِ.

الْمَادَّةُ (۱۸۰۱) الْقَضَاءُ يَتَّقَبَدُ وَيَتَخَصَّصُ بِالزَّمَانِ أَوْ الْمَكَانِ وَاسْتِثْنَاءُ بَعْضِ الْخُصُومَاتِ ...»

اووم فصل

وروستی حکمونه

د حقوقو د ادارو د کارکوونکو د استخدام

شرطونه او د هغوی امتیازونه

د استخدام شرطونه

شپږ پنځوسمه ماده:

(۱) هغه شخص د حقوقو په اداره کې د رئیس په توګه ټاکل کېږي چې د ملکي خدمتونو د کارکوونکو په قانون کې په درج شوو شرطونو سرېره لاندې شرطونه هم ولري:

۱- د شرعیاتو، حقوقو په څانګو کې د لیسانس یا د عالی مدرسو د فراغت یا له هغه څخه د لوړ سند لرل.

۲- په عدلي او قضایي مراجعو کې د لږ تر لږه کاري تجربې لرل.

۳- د اړوندو برخو د رهبرۍ او مدیریت ځواکمني.

۴- له مدني حقوقو څخه نه محرومیت او د اداري فساد، جنحې یا جنایت په جرمونو نه محکومیت.

۵- هغه نور شرطونه چې د بست د احرازولو په غرض ټاکل کېږي.

(۲) هغه شخص د حقوقو په اداره کې د آمر په توګه ټاکل کېدای شي چې د ملکي خدمتونو د کارکوونکو په قانون کې په درج شوو شرطونو او د شرعیاتو، د حقوقو له پوهنځیو څخه د لېسانس یا د عالی مدرسو د فراغت سند په لرلو سرېره، په عدلي او قضایي مراجعو کې کاري تجربې او د دې مادې د (۱) فقرې په ۳، ۴، او ۵ اجزاوو کې درج شوو نورو شرطونو لرونکی وي.

فصل هفتم

احکام عمومي

شرایط استخدام کارکنان ادارات

حقوق و امتیازات آنها

شرایط استخدام

ماده پنجاه و ششم:

(۱) شخصی به حیث رئیس در اداره حقوق مقرر می گردد که علاوه بر شرایط مندرج قانون کارکنان خدمات ملکی واجد شرایط ذیل نیز باشد:

۱- داشتن سند لیسانس در رشته های شرعیات، حقوق و یا فارغین مدارس عالی دینی و بالا تر از آن.

۲- داشتن حد اقل تجربه کاری در مراجع عدلی و قضائی.

۳- توانائی رهبری و مدیریت بخش های مربوط.

۴- عدم حرمان از حقوق مدنی و محکومیت به جرایم فساد اداری، جنحه یا جنایت.

۵- سایر شرایط که غرض احراز بست تعیین می گردد.

(۲) شخصی به حیث آمر در اداره حقوق مقرر شده می تواند که علاوه بر شرایط مندرج قانون کارکنان خدمات ملکی و داشتن سند لیسانس از پوهنځی های شرعیات، حقوق و یا فراغت از مدارس عالی دینی، دارای تجربه کاری در مراجع عدلی و قضائی و واجد سایر شرایط مندرج اجزای ۳، ۴ و ۵ فقره (۱) این ماده باشد.

(۳) هغه شخص د حقوقو په اداره کې د مسلکي غړي په توګه ټاکل کېدای شي چې د ملکي خدمتونو د کارکوونکو په قانون کې په درج شوو شرطونو او د شرعياتو، حقوقو له پوهنځيو څخه د لېسانس او يا دعالي مدرسو د فراغت سند په لرلو سربېره، د دې مادې د (۱) فقرې د ۴ او ۵ اجزاوو کې د درج شوو نورو شرطونو لرونکی هم وي. (۱۳۲)

(۳) هغه شخص د حقوقو په اداره کې د مسلکي غړي په توګه ټاکل کېدای شي چې د ملکي خدمتونو د کارکوونکو په قانون کې په درج شوو شرطونو او د شرعياتو، حقوقو له پوهنځيو څخه د لېسانس او يا دعالي مدرسو د فراغت سند په لرلو سربېره، د دې مادې د (۱) فقرې د ۴ او ۵ اجزاوو کې د درج شوو نورو شرطونو لرونکی هم وي. (۱۳۲)

تدوير برنامه های ارتقاء ظرفيت حقوقی

ماده پنجاه وهفتم:

ستره محکمه مکلف است، به منظور بلند بردن سطح دانش مسلکي روساء، آمرین و اعضای مسلکي ادارات حقوق برنامه های ارتقاء ظرفيت حقوقی داخل خدمت را مطابق طرز العمل مربوط تدوير نماید.

د ظرفيت د لوړولو حقوقی برنامه جوړول:

اوه پنځوسمه ماده:

ستره محکمه مکلفه ده، د حقوقو د ادارو د رئيسانو، آمرانو او مسلکي غړو د مسلکي پوهې د کچې د لوړولو په منظور له اړوندې کړنلارې سره سم د داخل خدمت حقوقی د ظرفيت لوړتيا برنامې، جوړې کړي. (۱۳۳)

سند فراغت برنامه های ارتقاء ظرفيت

حقوقی

ماده پنجا وهشتم:

به اشخاص واجد شرایط مندرج فقره (۳) ماده پنجا وششم

د ظرفيت د لوړولو حقوقی برنامه

سند

اته پنځوسمه ماده:

ددې قانون د شپږ پنځوسمه مادې په (۳) فقره کې د درج شوو شرايطو لرونکو اشخاصو ته چې له حقوقی

(۱۳۲) «حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۱/ ۱۰۵):

«ط. مَطْلَبُ الْمُخْتَارِ أَنْ الْأَصْلَ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ أَقُولُ: وَصَرَّحَ فِي التَّحْرِيرِ بِأَنَّ الْمُخْتَارَ أَنْ الْأَصْلَ الْإِبَاحَةُ عِنْدَ الْجُمْهُورِ مِنَ الْحَنْفِيَّةِ وَالشَّافِعِيَّةِ أَهْلُ وَتَبِعَهُ تَلْمِيذُهُ الْعَلَّامَةُ قَاسِمٌ، وَجَرَى عَلَيْهِ فِي الْهَدَايَةِ مِنْ فَصْلِ الْجَدَائِدِ، وَفِي الْخَاتِيَةِ مِنْ أَوَائِلِ الْحَظَرِ وَالْإِبَاحَةِ. وَقَالَ فِي شَرْحِ التَّحْرِيرِ: وَهُوَ قَوْلٌ مُعْتَزَلَةٌ الْبَصْرَةِ وَكَثِيرٌ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ وَأَكْثَرُ الْحَنْفِيَّةِ لَا سِوَمَا الْعِرَاقِيِّينَ.»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۱۶۷):

«أَنَّ طَاعَةَ أَمْرِ السُّلْطَانِ بِمُبَاحٍ وَاجِبَةٌ.»

«حاشية ابن عابدين = رد المحتار ط الحلبي» (۵/ ۴۲۲):

«أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ إِذَا وَافَقَ الشَّرْعَ» الدر المختار

«قَوْلُهُ: أَمْرُ السُّلْطَانِ إِنَّمَا يَنْفُذُ أَيُّ يَنْبَغُ وَلَا تَجُوزُ مُخَالَفَتُهُ... وَفِي ط عَنْ الْحَمَوِيِّ أَنَّ صَاحِبَ الْبَحْرِ ذَكَرَ نَاقِلًا عَنْ أَيْمَنَتِنَا أَنَّ طَاعَةَ الْإِمَامِ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَاجِبَةٌ فَلَوْ أَمَرَ بِصَوْمٍ وَجِبَ أَه.»

(۱۳۲) «مجلة الأحكام العدلية» (ص ۳۶۴):

«المادة (۱۸۰۰) القاضي وكيل من قبل السلطان بإجراء المحاكمة والحكم.

المادة (۱۸۰۱) القضاء يتقيد ويتخصص بالزمان أو المكان واستثناء بعض الخصومات...»

(۱۳۳) سابقه حواله.

این قانون که دارای سند فراغت از ستاژ حقوقی باشند، حین استخدام در بست های اداره حقوق اولویت داده می شود.

حقوق و امتیازات استثنایی

ماده پنجا ونهم:

(۱) رئیس حقوق، آمرین و اعضای مسلکی ادارات حقوق علاوه بر معاش ماهوار، مستحق امتیاز مادی اضافی می باشند که اندازه آن به پیشنهاد ستره محکمه و منظوری رئیس الوزراء تعیین می گردد.

(۲) کارکنان مسلکی اداره حقوق مستحق رتب کدری میباشند که تعیین رتب آن توسط طرزالعمل جداگانه تنظیم می شود.

(۳) کارکنان بخش اداری، اداره حقوق تابع احکام قانون خدمات ملکی میباشند.

ارائه گزارش و نشر آن

ماده شصتم:

(۱) ادارات حقوق ولایات مکلف اند، گزارش اجراءات خویش را به طور ربعوار و سالانه به ریاست عمومی حقوق، ارسال نمایند.

(۲) ریاست عمومی حقوق مکلف اند تا گزارش های ربعوار و سالانه واحد های ولایتی را به گونه توحید ترتیب و به ستره محکمه ارایه بدارند.

(۳) ادارات مندرج فقره (۱) این

ستاژ شخه د فراغت سند لرونکی وی، د حقوقو د ادارې په بستونو کې د استخدام په وخت کې لومړیتوب ورکول کېږي. (۱۳۴)

استثنایي حقوق او امتیازونه

نهمه پنخوسمه ماده:

(۱) د حقوقو رئیسان، د حقوقو د ادارو آمرین او مسلکي غړي د میاشتي معاش سربیره، د اضافي مادي امتیاز مستحق دي، چې اندازه یې د سترې محکمې په وړاندیز او د ریاست الوزراء په منظوري ټاکل کېږي.

(۲) د حقوقو اداري مسلکی غړي د کدرې رتبو مستحق دي چې د رتبو تعیین یې په ځانگړی طرزالعمل سره تنظیمېږي.

(۳) د حقوقو د ادارو اداري کارکوونکي د ملکي خدمتونو د قانون د حکمونو تابع دي. (۱۳۵)

د راپور وړاندې کول او د هغه خپرول

شپېتمه ماده:

(۱) د ولایتونو د حقوقو ادارې مکلفې دي، د خپلو اجراءاتو راپور په ربعوار او کلني ډول د حقوقوعمومي ریاست ته ولېږي.

(۲) د حقوقو عمومي ریاست دنده لری ترڅو د ولایتی حقوقو د آمریتونو ربعوار او کلني راپور په توحیدی ډول ترتیب او سترې محکمې ته وړاندی کړی.

(۳) د دې مادې په (۱) فقره کې درج شوې ادارې

(۱۳۴) سابقه حواله.
(۱۳۵) سابقه حواله.

ماده مکلف اند، محضر تطبیق حکم قطعی و نهایی محکمه را به مراجع ذیربط اخبار و در وب سایت ستره محکمه نشر نمایند.

(۴) اداره مندرج فقره (۲) این ماده مکلف اند، گزارش اجراءات خویش را غرض آگاهی مردم در ماهنامه آگاهی حقوقی ستره محکمه نشر نمایند.

تهیه دفاتر

ماده شصت و یکم:

ریاست عمومی حقوق ستره محکمه به منظور ثبت عرایض، مصالحه و تطبیق حکم محکمه ذیصلاح، برای ادارات حقوق دفاتر متحد الشکل را تهیه و ترتیب می نماید.

طرز العمل ها

ماده شصت و دوم:

ریاست عمومی حقوق ستره محکمه می تواند به منظور بررسی عرایض حقوقی، مصالحه در قضایای حقوقی و سایر امور مربوط به تطبیق حکم محاکم طرز العمل های جداگانه را وضع نماید.

مهر و نشریه اداره حقوق

ماده شصت و سوم:

(۱) ادارات حقوق دارای مهر مخصوص می

مکلفی دی، د محکمې د قطعي او وروستي حکم د تطبیق محضر اړوندو مراجعو ته اخبار او د سترې محکمې په برېښنایي پاڼه (ویب سایت) کې خپور کړي.

(۴) د دې مادې په (۲) فقره کې درج شوې اداره مکلفه ده، د خپلو اجراءاتو راپور د خلکو د معلوماتو په غرض د حقوقی پوهاوي په میاشتنی (ماهنامه) کې خپور کړي. (۱۳۶)

د دفترانو برابرول

یو شپېتمه ماده:

د سترې محکمې د حقوقو لوي ریاست د عریضو د ثبت، مصالحې او د واکمنې محکمې د حکم د تطبیق په منظور، د حقوقو ادارو ته متحدالشکل دفترونه برابر او ترتیبوي. (۱۳۷)

کړنلارې

دوه شپېتمه ماده:

د سترې محکمې د حقوقو عمومی ریاست کولی شي د حقوقی عریضو د بررسی، په حقوقی قضیو کې د مصالحې او د محکمو د حکم په تطبیق پورې د نورو اړوندو چارو د تر سره کولو په منظور جلا کړنلارې وضع کړي. (۱۳۸)

د حقوقو د ادارې مهر او خپرونه

دری شپېتمه ماده:

(۱) د حقوقو ادارې د ځانگړي مهر لرونکي

(۱۳۶) سابقه حواله.

(۱۳۷) سابقه حواله.

(۱۳۸) سابقه حواله.

۵۵.

(۲) د حقوقو اداره د خپروني لرونکې ده. (۱۳۹)

باشند.

(۲) اداره حقوق، دارای نشریه می باشد.

انفاذ:

څلور شپېتمه ماده:

دغه قانون د توشیح له نېټې څخه نافذ او په رسمي جريده کې خپرېږي او د ۱۳۹۷/۶/۳۱ نېټې په (۱۳۰۹) گڼه رسمي جريده کې د حقوقو د تحصيل د ډول قانون او د ۱۳۹۸/۱/۳ هـ . ش نېټې په (۱۳۳۹) گڼه رسمي جريده کې خپور شوی د شپېتمې مادې د هغه تعديل لغو کښل کېږي. (۱۴۰)

انفاذ

ماده شصت و چهارم:

این قانون از تاریخ توشیح نافذ و در جریده رسمی نشر می گردد و قانون طرز تحصيل حقوق منتشره جریده رسمی شماره (۱۳۰۹) مؤرخ ۱۳۹۷/۶/۳۱ هـ . ش و تعديل ماده شصتم آن منتشره جریده رسمی شماره (۱۳۳۹) مؤرخ ۱۳۹۸/۱/۳ هـ . ش لغو شمردده می شود

(۱۳۹) سابقه حواله.
(۱۴۰) سابقه حواله.